MANDEL • ALLIO • LEWY • AVRUPA BARIŞ AKTİVİSTLERİ

Nükleer Savaş ve Sosyalizm

PRAG ÇAĞRISI ÜZERİNE TARTIŞMALAR

IN YAYINCILIK

55.0217
MANn

MANDEL - ALLIO - LEWY
AVRUPA BARIŞ AKTİVİSTLERİ

NÜKLEER SAVAŞ VE SOSYALİZM

Türkçesi :
Erman DEMİRCİ

YAZIN YAYINCILIK

YAZIN 7 / Uluslararası Politika
Birinci basım : Şubat 1987
Dizgi - Baskı : Dizerkonca Matbaası

YAZIN YAYINCILIK
Çatalçeşme Sok. Üretmen Han 411
Cağaloğlu - İSTANBUL
P.K. 184 Sirkeci

İçindekiler

Yayıncının Notu	7
Savaş Tehlikesi ve Sosyalizm İçin Mücadele / E. Mandel	10
Prag Çağrısı Üzerine Tartışmalar / J. Allio	56
Prag Çağrısı	61
Doğu Almanya'dan Bir Yanıt	66
Helsinki, Diplomasi ve Barış Hareketi	71
KOS'un Yanıtı	78
Barış ve Avrupa Birliği / I. Lewy	80
Ortak Hedeflerimiz Nasıl Gerçekleştirilebilir? / E. Mandel - J. Allio	85
Barış Mücadelesi ve İşçilerin Gücü / PROR	91

Yayıncının Notu

İnsanlık tarihini sıfır yılından başlatmayı kabul edersek, «sınıf mücadeleleri tarihi»nde savaşların neredeyse hiç eksik olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Savaş, herhalde «güvenlik duygusu»nun kitlesel boyutta en aza indiği durumdur.

Bugün 21. yüzyıla yaklaşırken insanlık, güvenli bir gelecek konusunda tarihinin hiçbir döneminde görülmemiş hazin bir belirsizlikle yüzyüzedir. Hazin, çünkü geleceğinin «iyi» ya da «kötü» olması, tümüyle kendi atacağı adımlara bağlıdır. Ama insanlık homojen bir bütün değil ki. İnsanlığın yazgısını ilgilendiren birçok konuda adımların belirli birtakım kesimlerce atıldığını unutmamak gerekir. Tarihsel materyalizmin teorik düzlemde ortaya koyduğu ve ampirik düzlemde de sayısız kez kanıtlandığı üzere, bu adımlar soyut bir «insanlığın geleceği» kaygısıyla değil, somut çıkarlar adına atılmaktadır.

Geçtiğimiz yüzyıllarda serpilen kapitalizmin 20. yüzyıl başında artık bir olgu olan «son aşaması emperyalizm» için aynı zamanda «savaşlar ve devrimler çağı» da denmiştir. Gerçekten de ilk yarısına iki büyük dünya savaşı sığmıştır bu yüzyılın. Milyonlarca insanın hayatına ve yanısıra eşsiz maddi yıkıma neden olan bu «paylaşım savaşları»nın nasıl kapitalist sistemin doğasından kaynaklandığı sayısız kez yazılıp gösterilmiş, anlatılmıştır. Yüzyılın ikinci yarısına ise genel bir savaş

henüz (!) sığmamıştır. Ama yeni bir olgu olarak nükleer silahlar ortaya çıkmış ve insanlığın toptan yıkımı anlamına gelecek bir nükleer savaş tehdidi ciddi bir tehlike olarak ortaya çıkmıştır.

Tek tek kapitalistler, normal olarak kendi firmaları için «en rasyonel» kararları alıp uygularlar. Ama ne gariptir ki (!) bu tek tek «rasyonel» kararlardan rasyonel bir bileşke değil de «irrasyonel» bir sonuç çıkabilmektedir. İşte «Savaş Tehlikesi ve Sosyalizm için Mücadele» adlı makalesinde kapitalist sistemin bu **kısmi mantıklılığı** ile **topyekün mantıksızlığı** üzerinde duran Ernest Mandel, geç kapitalizm çağında silahların ve özel olarak nükleer silahların sistem içindeki yerini ve anlamını ele alıyor. Ekonomik, siyasi ve ideolojik düzlemde bunların ne ifade ettiğini, kapitalist-emperyalist ABD ile bürokratik olarak yozlaşmış işçi devleti SSCB arasındaki nükleer silah sahipliği ve yarışmasına dayalı «terör dengesi»nin yeni bir savaşı nasıl önlediğini; nükleer savaşın neden kaçınılmaz olmayıp nükleer savaş tehdidininse ne denli ciddi bir tehlike olduğunu; genel olarak savaş ve özel olarak nükleer savaş için nasıl kitlelerin gücünün önceden kırılması gerektiğini; nükleer silahlanma yarışının kitleler için ne anlama geldiğini; bu silahlanmada emperyalist ülkeler ile kapitalizm sonrası ülkeler arasında nasıl bir nitelik farkı olduğunu; bu yarışın neden ancak kitleler tarafından durdurulabileceğini; bu konuda neden karşılıklılık değil de tek taraflılık ilkesinin gerektiğini; savaşsız bir dünyanın neden sömürüsüz bir dünya demek olduğunu; savaş aleyhtarı hareketin neden önemli bir misyon yüklendiğini; dolayısıyla barış hareketlerinin önemini ve bunların yükselteceği talepleri... sistemli bir biçimde ele alıyor.

⁂

1980'lerin başında ABD tarafından Avrupa'ya Cruise ve Pershing füzelerinin yerleştirilmesine, bu ülke halkları yoğun bir tepki gösterir ve çeşitli anti-nükleer

ve barış gösterileri düzenlerken «Doğu Bloku» denen ülkelerde de bağımsız barış hareketleri filiz vermekteydi. Çekoslovakya'da «77'ler Bildirgesi» ya da «Charter 77» olarak bilinen bir ses yükseliyor, buna gerek Batı'dan, gerekse Doğu'dan yanıtlar geliyordu. Helsinki Anlaşması neydi? Barış, mevcut hükümetler tarafından sağlanabilir miydi? Silahlanma yarışı nerede durdurulacaktı? Nükleer silahlardan arınmış bir Avrupa nasıl gerçekleşebilirdi? İşte Prag Çağrısı olarak da bilinen 77'ler Bildirgesi'ne verilen değişik yanıtlar ana hatlarıyla bu soruları ele almakta, Doğu ve Batı'daki bağımsız barış aktivistlerinin barış sorununa yaklaşımlarını ortaya koymaktadır.

***

Yerelleşmiş savaşların hemen hiç eksik olmadığı, genelleşmiş savaşların ise büyük yıkımlara yol açtığı ve her ikisinin de kapitalizmin mantığından kaynaklandığı, yine kökü bu sisteme dayanan nükleer bir savaş tehdidinin ise son derece ciddi bir tehlike olmaya devam ettiği çağımızda kapitalizm-nükleer savaş-yıkım-barış-insanlığın geleceği-sosyalizm arasındaki ilişkileri ortaya koymakta bu derlemenin yararlı olacağına inanıyor, hiç kimsenin kılını kıpırdatmadan oturup beklemesi halinde nükleer savaş tehdidinin bertaraf edilemeyeceğini söyleyen Mandel'e hak vermeden edemiyoruz.

Savaş Tehlikesi ve Sosyalizm İçin Mücadele

Ernest MANDEL

Bir üçüncü dünya savaşı tehlikesi son üç yılda birkaç kez kocaman bir hayalet gibi belirdi. İzlenimci yorumcular bu sonuca varmakta duraksamadılar. Gerçekten de bir panik dalgası yükseldi. Bugün emperyalist ülkelerde gelişmekte olan güçlü ve umut vaad eden savaş aleyhtarı hareket de bundan en azından kısmen etkilendi. Bir üçüncü dünya savaşı konusunda yayınlanmakta olan ya da hazırlanan yazıların sayısı arttı.[1]

Bu panik dalgasının yaratılmasında gerçek olayların önemi yok değildi. 1982 Haziran'ında İran-Irak savaşının yeniden başladığını, Malvinas /Falkland/ savaşını, İsrail'in Lübnan'ı işgale hazırlanışını, El Salvador'daki iç savaşa dış müdahalenin giderek arttığını gördük. Bir de az çok unutulmuş «küçük» savaşlar vardı: Çad, Eritre, Namibya, Batı Sahra, Yemen'deki iç savaş, Angola ve Mozambik'te hâlâ için için yanan iç savaş ve bu kadarla bile kalmayan böyle bir dizi... Bunlardan bir dünya yangınının alevlerinin yükseldiği sonucunu çıkartmak, bazılarının, bu doğrulanmamış sonu-

1. Richard Nixon'un **The Third World War Has Begun** (Üçüncü Dünya Savaşı Başladı) ve İngiliz Ordusunun eski Genelkurmay Başkanı John Hackett'in **The Third World War** (Üçüncü Dünya Savaşı) adlı kitapları bu tür eserler arasındadır.

cun ne anlama geldiğini düşünmeden attıkları bir adımdı. Böylesine önemli bir sorun karşısında paniğe kapılmak ya da gönül rahatlığına gömülmek tümüyle sorumsuzca bir davranıştır; çünkü burada tehlikede olan şey, tam anlamıyla, insan soyunun fiziksel varlığıdır.

Karşıdevrimci ve Nükleer Savaş

Emperyalizm, dünyadaki her devrimci ilerlemeye karşı, karşıdevrimci şiddetini kullanmaya her zamandan daha çok kararlıdır. Bu, kimi zaman bir iç savaşta taraflardan birini destekleme biçiminde gizlenen, kimi zaman da açık ve güçlü bir yabancı müdahale şeklinde olan sistematik silahlı müdahale biçimini almaktadır.

Dünya emperyalist sistemi derin bir krizin sancıları içinde tarihsel olarak çözülmektedir. Yarım yüzyılı aşkın bir zamandır devrimci alevler yükselmekte ve bunların ardı arkası kesilmemektedir. Bu nedenle asıl savaş tehlikesi, gelişmekte olan devrimlere karşı bu çok sayıdaki yabancı müdahalelerde yatmaktadır. Son birkaç on yıl boyunca başlıca savaşlar bu türden olmuştur. Bugün de aynıdır. Yarın da böyle olacaktır.

Bu hiç de yeni bir olgu değildir. Gerçekten de 1918-20'de Sovyet Rusya'ya karşı girişilen müdahaleden beri, zafere ulaşan ya da önemli zaferler yolunda olan her devrim, dışardan gelen bir karşıdevrimci savaşla yüzyüze kalmıştır. Bunun en önemli örneklerini şöyle sıralayabiliriz: 1918'de Fin devrimine karşı Alman emperyalizminin müdahalesi; Antant'ın (Fransa, Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Romanya) Romanya'yı maşa olarak kullandığı 1919'daki Macar Sovyet Cumhuriyeti'ne müdahalesi; 1936-7'de Hitler ve Mussolini'nin İspanya devrimine müdahalesi; 1944-49'da Yunan devrimine karşı İngiliz ve Amerikan müdahalesi; Çin devrimine karşı emperyalist müdahale (önce İngilizler, sonra Japonlar, sonra da Amerikalılar); 1945-1954 birinci Hindiçin savaşı; 1950-1953'te Kore devrimine ve üçüncü Çin devrimine karşı emperyalist müdahale; 1945-1953 Endonezya devrimine karşı Hollanda emperyalist müdahalesi; kırk-

lar sonu ve ellilerin başında Malezya ve Kenya gerillalarına karşı İngiliz emperyalist müdahalesi; 1954-1962'de Cezayir devrimine karşı Fransız emperyalist savaşı; 1956' da Mısır devrimine karşı emperyalist - siyonist savaş; 1961-1975 arasında ABD emperyalizminin Hindiçin savaşı; Angola, Mozambik ve Guinea-Bissao'daki devrimlere karşı Portekiz emperyalist savaşı; Filistin devrimine karşı 1967, 1970, 1973, 1975, 1976, 1978, 1981 ve 1982'de tekrarlanan saldırılar. Bu savaşların bazıları, Malvinas savaşı ya da hatta Orta Amerika'daki bugünkü emperyalist müdahale ile karşılaştırılamayacak kadar geniş çaptaydı. Buna örnek olarak emperyalist ülkelerin yüzbinlerce askerinin katıldığı birinci Hindiçin savaşını, 1956' da Süveyş Kanalı'na karşı Fransız-İngiliz müdahalesi ile birlikte İsrail'in saldırısını, Cezayir savaşını belirtmemiz yeterli.

Bugünkü olgu bu «yerelleşmiş» karşıdevrimci savaşlar değil. Bunlar kural olarak zaten var. Yeni etkeni Nikaragua ve İran devrimleri oluşturuyor. Buralarda emperyalizm, en azından Somoza ile Şah'ın düştükleri anda, 1975'te Hindiçin'de aldığı yenilginin yansılamalarından dolayı, kendisini politik olarak (maddî ya da askerî olarak değil) müdahale edebilecek durumda bulmadı.

O zaman biz bu felç durumunun kısa ömürlü olacağını savunmuştuk. Gerek 1979'da gerekse Mayıs 1981' de kaleme alınan yazılarda, emperyalizmin, gelişmekte olan devrimlere ya da yeni anti-emperyalist girişimlere karşı, yeni karşıdevrimci müdahalelere girişme yollarını geliştirdiğini doğru olarak belirtmiştik. Bu hazırlıklar diğerlerinin yanısıra, Çevik Kuvvet'in (Rapid Deployment Force) oluşturulmasını da içeriyordu.

Orta Amerika'ya emperyalist müdahale, Malvinas savaşı, Lübnan'ın işgali, Libya üzerindeki askerî baskı ve biraz daha belirsiz bir biçimde İran-Irak savaşı yeni bir «uluslararası durumu» temsil etmekten ya da bizi bir üçüncü dünya savaşının eşiğine getirmekten uzaktır. Bunlar daha çok «norm»a dönüşü temsil ediyorlar;

yani bunlar, devrimin her yeni ilerleyişine karşı, emperyalizmin karşıdevrimci gücünü ortaya koymadaki sistematik ve inatçı gayretini gösteriyorlar ki, bu, yaklaşık altmış beş yıl önce oluşturulmuş bir «norm»dur.

Dünya Savaşları ve Nükleer Kıyamet

Ancak, Rus Devrimi'nden beri emperyalist müdahaleler ve neredeyse kesintisiz bir «yerelleşmiş» savaşlar zincirinde ifadesini bulan genelleşmiş ve kurumlaşmış karşıdevrimci şiddet ile bu yüzyılda dünya kapitalist sistemini iki kez içine alan genel savaşlar arasındaki temel ayrımı gözden kaçırmamak çok önemlidir. Sırf barbarlık ve yıkım açısından bile nicel bir fark var: iki dünya savaşının kurbanlarının sayısı on milyonlardaydı — tıpkı bir üçüncü dünya savaşının ölü sayısını milyonlardan yüz milyonlar mertebesine çıkaracağı gibi. Ama bunların arasında belirleyici bir nitel fark da var; çünkü «yerelleşmiş» karşıdevrimci savaşlardan farklı olarak, dünya savaşları, dünya ekonomisinin işleyişini baştan aşağı değiştirmiş, bir bütün olarak, insanlığın oluşturduğu üretici güçlerde büyük bir çöküşe neden olmuş ve böylece de dünyanın sosyalist yeniden inşası temellerini daraltmıştır. Bu etkileri ve bunların devrimci pratik üzerindeki sonuçlarını görmenin «pasifizm»le hiçbir ilgisi yoktur. Bu anlamda, Üçüncü Enternasyonal'in Mart 1919 tarihli açık ve kesin yargısını hatırlayabiliriz: «Avrupa enkaz ve duman tüten harabelerle kaplandı... kapitalist sistemin çelişkileri açlık sancıları, soğuğun, salgın hastalıkların ve ahlâki yabanıllığın verdiği bitkinlik halinde insanlığın karşısına çıkıyor.»

«Yerelleşmiş» devrim ve karşıdevrim savaşlarının **tek bir** ülkede bu etkinin aynısını yapabileceği doğrudur. Örneğin, Mart 1973 ile Ağustos 1973 arasında ABD, Kamboçya'nın nüfus yoğun bölgelerini, neredeyse İkinci Dünya Savaşı'ndaki toplam hava saldırılarına eşit bir güçle hava bombardımanına tuttu. Bir sanayi şehrinin tüm nüfusunun bir hava bombardımanında yokedildiği durumda olduğu kadar, dağ köylülerinin, kitle halinde,

yerel bir «pasifikasyon» programının bir parçası olarak yokedildikleri durumda da kitle katliamı tanım gereği korkunç ve anlaşılması zor bir şeydir. Ancak mutlak yıkım düzeyinin önem arzettiği apaçık bir nokta daha vardır: bu yıkımın sonucu olarak, dünyanın geri kalan kısmı yitirdikleri üretimlerini hızla ikame etme olanağına sahipken, barbarlığın eşiğine sürüklenen tek bir ülke midir; yoksa, böylesine bir yıkımdan hızla çıkabilme kaynakları olmadan, felakete sürüklenen insanlığın büyük bir bölümü müdür?

Ardlarında bıraktıkları kıtalararası yıkım izleriyle birlikte dünya savaşları ile «yerel» karşıdevrimci savaşlar arasındaki fark, bu iki olgunun nesnel nedenlerinde yatmaktadır. «Yerelleşmiş» savaşlar, devrimin kısmi ilerlemelerine karşı verilmiş doğrudan tepkilerdir; dünya savaşları ise, dünya kapitalist sisteminin yapısal krizinden doğar ve bu krize karşı başvurulabilecek, bir tür, en son «çare»dir. Kuşkusuz bu ayrımın nüansları da belirtilmelidir. «Yerelleşmiş» karşıdevrimci savaşlar, dünya ekonomisinin «barışçı» yayılışı ile aynı döneme rastlayabilse bile — ve gerçekten de bu sık sık olmuştur — devrimin birbirini izleyen kısmi ilerlemeleri, dünya savaşını doğuran kapitalizmin yapısal krizinin ifadeleridir. Öte yandan bir dünya savaşı, ancak sistem kendini, yenilenen barış içinde genişlemenin herhangi uzatmalı bir evresini engelleyen, derin bir tarihi çıkmaza soktuğu zaman ortaya çıkar. Böylece Birinci Dünya Savaşı, üretici güçlerin yayılmasının, dünyayı emperyalist imparatorluklar ve «etki bölgeleri»ne bölen ulusal devletlerin sınırları — fiziki ve sosyo-ekonomik — içinde daha fazla tutulamamasının bir ifadesiydi. 1929-32 büyük krizinden sonra bu çelişki geniş çapta yeniden ortaya çıktı ve bir İkinci Dünya Savaşı'na yol açtı. Bu kez arada bir fark vardı: Ekim Devrimi'nin tersine çevrilmesi ve Sovyetler Birliği'nin kapitalizm tarafından yeniden ele geçirilmesi, savaşın itici gücünün ayrılmaz bileşenleriydi. Ancak her iki durumda da savaş, büyük

emperyalist güçlerin bazılarına ya da tümüne bir yapısal kriz çıkmazından tek çıkış yolu gibi görünmüştü.

Dahası, genel olarak devrimin yer yer ilerlemelerine bir yanıt olan «yerelleşmiş» karşıdevrimci savaşlar, tipik olarak, işçi hareketinin dünya çapında gücünün yükseldiği dönemlerle çakışırlar. Oysa dünya savaşının ortaya çıkışı ya işçi militanlığının ani bir çöküşünden (1914) ya da uzun bir dizi yenilgiden (1939) sonra olmuştur: her iki durumda da proleteryanın böylesi bir durumda olması, burjuvazinin savaş girişimlerine karşı cevap vermede onu hemen hemen tamamen felce uğratmıştır. Başka bir deyişle, ulusal ve bölgesel karşıdevrimci savaşlar, dünya çapında devrimin ilerlemelerine ya da kısmî zaferlerine eşlik etme eğilimindeyken, dünya savaşları iki kez, uluslararası işçi hareketinin büyük tarihî yenilgileri sonucu mümkün olabilmişlerdir. (1930'ların yenilgileri kadar tarihsel derinliğe ve aynı süreye sahip olmasa da İkinci Enternasyonal'in, 1914 Ağustos'unda sosyal yurtseverlik karşısında teslim olması kuşkusuz bu tür bir yenilgiydi).

Bir üçüncü dünya savaşının muhtemelen, bir nükleer savaş olacağı gerçeği bu ayrımı daha da önemlileştiriyor. Aynı zamanda, dünyanın bugünkü nüfusunu en az yirmi kez yok edebilecek güce sahip bir nükleer deponun oluşturulmasının dünya savaşının yapısında hiçbir «temel» değişiklik yapmayacağını, ya da bir nükler «terör dengesi»nin varlığının özgün programatik ve stratejik sorunlar getirmediğini söylemek de tarihsel materyalizmin temel ilkeleriyle gülünç bir biçimde çelişmektedir. Bir kere, nükleer bir dünya savaşı, sınıfsız toplum projesi için biriken koşulları yok edecektir. Sınıfsız bir toplum kurmak için önemli ölçüde insan ve teknik kaynağa ihtiyaç vardır ve nükleer küllerin içinden sosyalizm değil, böceklerden ve otlardan oluşan çarpık bir doğa, ya da «en iyi durum» senaryosuna göre barbar bir insan «toplumu» çıkacaktır ki, kıyametten kurtulabilenler ancak çetin, yüzyıllar sürecek bir süreç

sonucu ilerleyebileceklerdir.[2] Bu katı gerçekten zorunlu olarak çıkan sonuç, işçilerin ve devrimcilerin stratejik hedefinin dünya nükleer savaşını engellemek olduğudur, — her ne anlama gelecekse — kazanmak değil.[3]

«Yerelleşmiş» karşıdevrimci savaşların kaçınılmaz olduğu (kimi özel müdahaleler önceden davranılarak gerçekleştirilen kitle seferberliği sayesinde durdurulabilirse ve durdurulması gerekse de) tutumu ile bir dünya nükleer savaşını engellemenin mümkün olduğu fikri arasında ilk bakışta bir çelişki varmış gibi görünebilir. Yerel karşıdevrim ile stratejik silahların yığılması arasındaki çok yönlü bağlantılar — ister doğrudan nükleer şantaj biçiminde olsun (Kennedy'nin 1962'de yaptığı gibi), ister nükleer savaş «teyakkuzları» biçiminde olsun (1973'te Yom Kippur Savaşı sırasında Nixon'un yaptığı gibi) — şu gerçek tehlikeyi, yani «karşı-ayaklanma» olarak başlayacak bir şeyin, nükleer kıyametle sonuçlanması tehlikesini taşımıyor mu? Nükleer silahların, günün birinde, doğrudan emperyalizm ya da özellikle merhametsiz müttefiklerinden biri tarafından devrimin ilerlemelerine karşı kullanılması gibi giderek büyüyen bir tehlike yok mu? (Nükleer silahların giderek

---

2. Bugünkü stokların olağanüstü imha boyutunun ayrıntıları için 1982 tarihli **A Comprehensive Study on Nuclear Weapons** (Nükleer Silahlar Üzerine Kapsamlı Bir İnceleme) başlıklı BM raporuna bakınız. Jonathan Scheel **The Fate of the Earth** (Dünya'nın Kaderi, Londra 1982) adlı kitabında, nükleer savaşın insan soyu için taşıdığı intihar kabilinden sonuçları oldukça inandırıcı bir biçimde anlatmaktadır. Egemen devletler sisteminin varlığından doğan nükleer savaş tehlikesine dikkati çekmesine rağmen, Scheel'in sonuçları oldukça zayıf ve önemsizdir.
3. Bu fikrin daha geniş bir şekilde ele alınışı için bkz. **Dynamics of World Revolution Today** (Günümüzde Dünya Devriminin Dinamikleri (1963), Pathfinder, Press, New York, 1974) ve Robin Blackburn'ün **Revolution and Class Struggle** (Devrim ve Sınıf Mücadelesi, Londra, 1977) adlı kitabındaki «Peaceful Co-existence and World Revolution» adlı makalemiz / Barış İçinde Birlikte Yaşama ve Dünya Devrimi, Köz yay., İstanbul, 1975. /

küçülmesiyle ve bunları fırlatacak sistemlerin — ünlü Exocet füzeleri gibi — uluslararası silah piyasasında genelde bulunmalarının kolaylaşmasıyla artan bir tehlikedir bu). Gerçekten, emperyalizmin emirerleri ile devrimin yerel güçleri arasındaki askeri çatışmaların tırmanması ve yayılması nükleer savaş tehlikesini yaratmıyor mu?

Bu itirazda bir doğruluk payı var, ama yalnızca **bir pay.** Bu yaklaşım, kazara çıkması ihtimali de dahil olmak üzere, bir nükleer savaş tehlikesinin, nükleer silahların artması ve «yerel çatışmalar»ın çoğalması ile aynı ölçüde büyüdüğü imasını taşıyor. Ancak giderek büyüyen nükler savaş tehlikesinden hareketle nükleer savaşın patlamasının kaçınılmaz olduğu ve yakın gelecekte büyük bir ihtimalle patlak vereceği sonucunu çıkarmak, diyalektiği bırakıp safsata yapmak olur. Oysa tam da nükleer silahların yapısı, bizim şu ana farkı yakalamamızı sağlıyor: emperyalizm var olduğu sürece yerel savaşlar ve nükleer savaş tehlikesi kaçınılmaz olacaktır; nükleer savaş değil.

Nükleer Caydırıcı ya da Nükleer «Öz Savunma»

Son otuz yılda nükleer silahların giderek daha korkutucu bir biçimde artmasına rağmen bunların şimdiye dek kullanılmadıkları bir gerçektir. Ancak «yerel» savaşların sayısı artmaktadır ve aslında buralarda çok gelişmiş ve tehlikeli konvansiyonel silahlar kullanılmaktadır. Bu farklılığın nedeni çok açık gibi görünmektedir. Nükleer silahlara sahip olan ve bunları kullanıp kullanmama konusunda karar verebilecek durumda olanlar, bunların insanlık için taşıdığı intihar anlamının pekala farkındalar. Genel kamuoyu, yalnızca yüzmilyonlarca insanın ölümüne yol açacak ve «nükleer sığınaklara sahip olanların kurtulacağı» nükleer savaşa dair canavarca sözlerle kandırılabilirler. İktidarda olanlar için bu sözkonusu değil.

Bu nedenle, Sovyetler Birliği'nin nükleer silahlar imal edip depolamış olması gerçeği, insanlığı, şimdiye

dek bir nükleer kıyametten kurtarmıştır. Bu «terör dengesi» olmasaydı emperyalizmin Kore savaşı sırasında «Çinli gönüllüler»e, ikinci Hindiçin savaşı sırasında Hindiçinli devrimcilere ve de diğer devrimlere karşı nükleer silah kullanması muhakkaktı. Kuşkusuz bürokrasinin diktatörlüğü dünya emperyalizminin yaşayakalmasından ve bu nedenle de dolaylı olarak nükleer tehditin varolmasından büyük ölçüde sorumludur. Ama Sovyet işçi devletinin emperyalist devletlerden farklı bir toplumsal yapıya sahip bir devlet olarak, nükleer kıyamete giden yola kendi ölümcül mantığı sonucu girmeyen bir devlet olarak varolması, bir kez daha onun günümüz dünyasındaki çelişkili önemini ortaya koymaktadır. Sovyet nükleer gücünün anti-emperyalist devrimler açısından bir koruma unsuru oluşturuşu Marksist nitelememizin doğruluğunu kanıtlamakta ve SSCB'nin ABD ile aynı toplumsal yapıda ya da bir «süper güç» gibi olduğunu iddia eden yüzeysel ve tutarsız tüm iftiracıların hoşuna gitmemektedir.

«Terör dengesi»nin bugüne dek nükleer dünya savaşının çıkışını engellediği fikri, «insanlığın sağduyusu»na saf bir biçimde inanmaya dayanmamaktadır. «Geç kapitalizm»in özde mantıksız yapısı konusundaki yorumumuz, böylesine bir iftiraya uğramamızı engelleyecek kadar derindir. Bizim kalkış noktamız Mantık'tan çok daha derin bir şeydir: mülk sahibi sınıfların ve özellikle bunların finans kapital içindeki en güçlü temsilcilerinin, askerî/sınaî kompleksin ve bunların politik önderlerinin yaşayakalım (kelimenin fiziki anlamıyla) içgüdüsü. Bu insanlar dünyada gelmiş geçmiş en zengin hakim sınıfı oluşturmaktadırlar. Bu insanların bütün bu servetlerini, bu lüksü, herhangi bir anda ya da herhangi bir koşulda, anti-komünizm, «piyasa ekonomisinin savunulması» («özgürlüğün savunulması» denen şey) ya da «devrime karşı duyulan nefret» gibi «mutlak» ilkeler ya da soyut fikirler sunağına koyacaklarını düşünmek bu sınıfın davranış biçimlerini ve dürtülerini tamamiyle yanlış anlamak demektir.

Zaman zaman tanık olduğumuz şey, Doğu'ya yeniden kapitalizmi getirmek için ya da bir tarafta tüm emperyalist güçlerin, öte yanda da kapitalist olmayanların (Sovyetler Birliği ve Çin dahil) bulunduğu dünya güçleri arasındaki dengeyi değiştirmek için nükleer silahlar kullanmak gibi intihar kabilinden girişimler değil, **«terör dengesi» içindeki güç ilişkilerini değiştirmeyi** amaçlayan nükleer şantajlardır.[4] Bugünlerdeki silahsızlanma kampanyası, emperyalizmin, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri nükleer silahlanma yarışını bu yönde hızlandırışının üçüncüsüdür; birincisi Kore savaşı sırasında (1950-3), ikincisi altmışların başında olmuş, üçüncüsü ise yetmişlerin sonlarında başlamıştır. Bu evrelerin herbiri yeni bir «detant» çabası ile, yani, «terör dengesi»nin teyidi ile sonuçlanmıştır. Aslına bakarsanız, Reagan yönetiminin sözcüleri ile bunların Avrupa'daki türdeşlerinin birkaç yıl süren «soğuk savaş» isterilerinden sonra, Başkan yardımcısı Bush'un, yakın zamanda Avrupa'ya yaptığı bir gezide, sanki bu arada hiçbir şey olmamışcasına, kendisinin tamamen detant'tan yana olduğunu söylediğini duyduk. Gerçekten de Reagan'ın başkanlığındaki Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği'ne geniş çapta tahıl ihracına yeniden başlamıştır ki, bu hareket, bu ülkeye yakın bir zamanda askeri saldırı yöneltme planlarıyla pek uyumlu değildir.

Ama, her iki hasmı, bilinçli tasarımlarından bağımsız olarak, nükleer kıyamete doğru sürükleyen nükleer silahlanma yarışında bir iç mantık yok mu? Bu, Edward Thompson'un yeni yeni oluşturduğu «imhacılık» **(exterminism)** kavramının kilit tezlerinden biridir ve kavra-

4. Emperyalizmin nükleer silah yarışını sürdürmesinde buna koşut bir amaç da, SSCB'deki toplumsal ve ekonomik krizi daha da derinleştirmektir. Sovyet ekonomisindeki büyüme hızının düşmesinden sonra, Kremlin, eğer Washington'un dayatmak istediği gibi askeri harcamalarını artırma yoluna gidecekse, kendisini zor tercihlerle karşı karşıya bulmuştur. Bundan ancak politik bir fiyat ödeyerek kaçınabilir ki emperyalizm bunu yükseltmek için elinden geleni yapmaktadır.

mın kendisi de son 30 yıldır emperyalist burjuvaziyi bile nükleer savaş başlatmaktan alıkoyan ve fiziki varlığını sürdürme şeklindeki aynı sağlıklı içgüdünün zorudur.[5] Ancak, sınıf çıkarlarından ya da tüm mantıki çözümlemelerden bağımsız olarak askeri kuruluşun **(military establishment)** topyekûn özerk oluşu anlayışını ya da nükleer silahlanmanın tırmanışında herhangi bir «karşılıkonulmaz mantığı» kabul edemeyiz.

Nükleer silahlanma yarışının temelinde yatan şey saf bir çılgınlık değil, çok kesin bir hesaptır: karşı tarafın nükleer misilleme gücünü sıfıra ya da sıfıra çok yakın bir düzeye (yani, nükleer saldırıda bulunan taraf için ölümcül olmayan bir karşı saldırıya) indirgeyen, önceden tasarlanmış başarılı bir darbe olasılığı biçiminde karşı taraf üstünde kesin bir üstünlük elde etme gayreti. Bu, genelde kapitalist sistemin ve onun baş oyuncularının ve de özelde geç kapitalizmin davranışını belirleyen kısmi mantıksallık ile topyekûn mantıksızlık bileşiminin klasik bir örneğidir. Acil amaç tamamiyle «mantıki», toplu sonuç ise tamamen mantıksızdır. Ancak sürecin kendisi emperyalist hakim sınıfın denetimi altında kalmakta, bu nedenle de onun topyekûn sınıfsal amaçlarına ve dürtülerine bağlı kalmaktadır. Silah sistemleri Pentagon'un; Pentagon, Washington'un; o da Wall Street'in yönetimi altındadır ve bu sıra tersine değildir. Wall Street Washington'un; Washington, Pentagon'un; o da «nükleer makinalar»ın yönetimi altında değildir.

Üretim İlişkileri ve Savaş İlişkileri

Bomba, sokaklarda —ya da göklerde— gizlice dolaşıp aciz insanlığı ölümden beter bir yazgıya mahkum eden bir Şey değildir. Bomba, toplumsal konumları ve

5. Edward Thompson, «Notes on Exterminism, the Last Stage of Civilization» (Uygarlığın Son Aşaması İmhacılık Üzerine Notlar, **Exterminism and Cold War**, İmhacılık ve Soğuk Savaş / Londra 1982, s. 1-34.)

toplumsal çıkarlarıyla uyum içinde olan tasarımlar, projeler ve faaliyetlerle uğraşan yaşayan insanların ellerinde olan bir alettir. Bu özelliğe rağmen, tasarım ve üretim nedenlerinden tamamen farklı sonuçlara (hakim bir sınıfın ya da bunun hakim tabakasının zaferi yerine ölümüne) yolaçabileceği kuşkusuz doğrudur. Ancak bu, genelleşmiş meta üretimi koşullarında istisnai ya da yepyeni birşey değildir. Sanayi devriminden beri bazı firmaların rekabet gücünü artırmak için binlerce yeni makina geliştirilmiş, ancak bunlar bu «mantıki niyet»e karşın, başta bir kâr artışı evresinden sonra aynı firmaların iflasına yolaçmışlardır. Sistemin kısmi mantıksallığı ile topyekûn mantıksızlığı arasındaki çelişki, tamı tamına, kapitalistin **kendi** firması içinde olup biteni denetleyebilmesi ile gerek diğer tüm firmalarda, gerekse dünya piyasasında olup biteni denetleyememesi arasındaki çelişkidir.

Aynı kural, gerekli değişikliklerle genel olarak silahlanma ve özel olarak nükleer silahlanma yarışı için de geçerlidir. Eğer silahlanma yarışı mantıksız sonuçlara yolaçıyorsa bunun nedeni silah tüccarlarının ya da silah üreten firmaların, ya da bunlara sipariş veren genelkurmayların ve bu silahları satın almak için fon ayıran parlamentoların hakim «ulusal» burjuva sınıfının çıkarları açısından mantıksız davranmaları değildir. Tam tersine, bazı istisnalar dışında, burjuva ulus-devleti, kendi silah sektörü üzerinde denetime **sahiptir.** Bu sektör genelde ulusal hakim sınıfın çıkarlarına gerçekten de hizmet etmektedir. Bir örnek vermek gerekirse, 1934 ile 1941 yılları arasında Almanya'nın yeniden silahlanmasının Almanya'nın emperyalist burjuvazisinin çıkarlarına hizmet etmediğini ya da bu sınıfın 1938 ya da 1941'deki durumunun 1931 ya da 1932'dekinden daha kötü olduğunu iddia etmek saçmalıktır. Silahlanma yarışında mantık dışı bir sonuca yol açan şey, emperyalist bir ulus-devletin, rakiplerinin savaş hazırlıklarını ve projelerini denetleyememesi ve silahlanma yarışının sonuçlarının (yatırımların sonucu gibi) tek bir devletin

(işadamının) ne yaptığı ile değil, tümünün aynı anda, birbirlerinden bağımsız olarak ve birbirlerine karşı yaptıkları ile belirlenmesidir.

Exterminism and Cold War adlı derlemedeki en ilginç ve uyarıcı makalelerden biri olan Mary Kaldor'un «Warfare and Capitalism» (Savaş ve Kapitalizm) yazısının temeli hatalıdır; çünkü yazar, kendisini, meta üretimi ile silah tedariki, üretim ilişkileri ile «savaş ilişkileri» arasındaki apaçık benzerliklerle sınırlamış, bunların birbirlerini nasıl bütünledikleri ve bir bütün olarak burjuva toplumuna hakim olan değer yasasının topyekûn yönetimi altında nasıl yer aldıklarını araştırmamıştır.[6]

Silahların, maddeten, birer kullanım değeri olarak, yeniden üretim sürecine girmedikleri doğrudur. Bu nedenle, uzun dönemde, genişletilmiş yeniden üretim için teorik ve potansiyel olarak mevcut toplam artıkdeğer miktarından düşülmek durumundadırlar. Eğer füze ve tank yerine makina ve hammadde üretilebilseydi ve de satılabilseydi, sermaye birikim hızı daha yüksek olurdu. Ama formül tam olarak bu biçimde kullanılmalıdır. Marx'a göre yeniden üretim süreci (birikim süreci), üretim süreci ile dolaşım sürecinin toplamıdır. Üretilen her şeyin otomatik olarak satıldığını —ve de bu malları üreten firmaya ortalama kâr oranını bırakacak bir fiyata satıldığını— varsaymadan bu ikisini birbirinden ayıramazsınız. Bir kez bu saçma varsayımı — ki bu, Marx'ın meta, özel emek, özel mülkiyet ve rekabet analizlerini gözardı etmesinin yanısıra 150 yıllık ampirik kanıtlara da tamamen ters düşmektedir — reddettikten sonra, kuşkusuz denklemin terimleri tamamen değişiyor. Bundan sonra, birikim (genişletilmiş yeniden üretim) için elde potansiyel olarak varolan tüm artıkdeğerin **hiçbir zaman tümüyle** bu amaçla kullanılmadığını, bunun daima üçe bölündüğünü varsaymanız gerek: ya ek

6. Mary Kaldor, «Warfare and Capitalism», **Exterminism and Cold War**, s. 261-88.

sabit sermaye ya da ek değişken sermaye biçiminde doğrudan biriktirilen (yeniden yatırımda kullanılan) bir bölüm; artıkdeğer üretmeyen veya değer artışı yaratmayan hizmetlere harcanan ya da bu hizmetlerle değiştokuş edilen ve hem kullanım değeri hem de mübadele değeri açısından genişletilmiş yeniden üretim çevriminin dışında kalan, kapitalist **gelir**'e (ya da burjuvazinin hizmetkârlarının ve devletin gelirine) dönüşen bir bölüm; ve gelir biçiminde harcanırken, bu mübadele faaliyetleri olmasaydı satılmayacak (ya da üretilmeyecek) olan metaları satınalmak için kullanılan bir üçüncü bölüm.

Üretilen toplam artıkdeğerin bu üçüncü bölümü, üretilen kullanım değerleri kütlesinin yeniden üretim sürecini genişletmesine izin vermezken, bu sürecin mübadele değeri tarafının genişletilmesine hizmet eder. Bu bölüm, ilaveten satılan (üretilen) metaların, yani bu gelir olmasaydı satılmayacak (üretilmeyecek) olan metaların değerini gerçekleştirir. Böylece, en azından kısa ve orta dönemde gerçekleşen artıkdeğerin, gerçekleşen kârın ve gerçekleşen sermaye birikiminin toplam miktarını artırır. Bu, silahlar kapitalist firmalar tarafından imal edildikleri ölçüde kapitalizm koşullarında genelinde doğrudur. Ancak bu, satış fiyatının alışılagelmiş (ya da beklenen) kâr oranına olanak verdiği ek yatırım alanları bulmanın Sermaye için kilit sorun olduğu çürüyen kapitalizme özgü neredeyse sürekli aşırı birikim koşullarında özellikle doğrudur.

Bu nedenle Vickers-Armstrong'un ya da Boeing'in ya da Aerospatiale'ın kârlarının yalnızca «kâğıt üstünde kâr» olduğunu söylemek doğru değil — Volkswagen, Hitachi ya da Union Carbide'inkilerden ne daha eksik ne de daha fazla. Bunlar ek makinaların (gerçek makinalar), ek hammaddelerin (gerçek çelik, bakır, alüminyum, krom) ve ek işgücünün (gerçek işçiler) satınalınabilecekleri, genelde satınalındıkları gerçek kârlardır ve böylece tüm ekonomi içinde genel meta üretimi ve sermaye birikim süreci uyarılmış olur. Örneğin 1981'de ABD'de silah sektörünü durdursanız diğer her şey de-

ğişmeden kalmak koşuluyla imalat ve madencilikte ortalama kapasite kullanımı muhtemelen yüzde 66'dan yüzde 50'ye ya da daha aşağıya düşerdi. Ama aynı şey 1938'de Almanya'da olsaydı, tüm Alman kapitalist ekonomisi bir yıldan daha kısa bir sürede çökerdi. Bunun aksini varsaymak, kapitalistleri, kendi çıkarlarını bilmeyen ve nasıl daha fazla kâr edeceklerini amatör entellektüel ukalalardan öğrenmek zorunda olan budalalar yerine koymak olur. Böylesine bir varsayım da küstahlık olur.

Sorun, Bomba'nın kapitalistleri «denetleyen» bir «şey» olması değildir. Sorun, toplumsal emeğin, bir bütün olarak ekonomi üzerindeki sonuçlarına bakmaksızın yalnızca özel kârlarını azamî düzeye çıkarmaya uğraşan firmaların parçalanmış yatırım kararlarında birbirinden bağımsız olarak yürütülen özel emeklere parçalanmış olmasında; hesapların görece kısa dönemli tedbirler ile çoğu zaman önceden tahmin edilemeyen, uzun dönemli sonuçlar (en iyi durumlarda: kanıtlanmamış varsayımlar) arasında parçalanmış olmasında yatmaktadır. Şirketlerin ve ulus-devletlerin özel karar verenlerinin kaçıp kurtulamayacakları gerçek / olgu / budur; çünkü bu gerçek, genelleşmiş meta üretiminin, özel mülkiyetin ve burjuva toplumunun bizzat yapısında yatmaktadır. Ama bu olgu ile teknolojinin ya da askerî kuruluşun «mutlak özerkliği» arasında hiçbir bağlantı yoktur. Tam tersine, [bu olgu], bu güçlerin, kapitalist üretim tarzının dinamiğine hakim olan genel yasaların emrinde olduklarını varsayar.

Mary Kaldor'un (ve de Thompson'un) hatasını, onun, «silahların fiyatı keyfi bir politik karardır» (s. 271) tezinde bulabiliriz. Bu, askeri-sınaî kuruluşun, kendisini, değer yasasının egemenliğinden kurtarmış olduğunu ima etmek olur. Bunun ne denli yanlış olduğunu görmek için bugün ABD askerî bütçesi üzerine Kongre ve Amerikan hakim sınıfındaki tartışmaları gözönünde bulundurmak yeterlidir!

Silahlar bedava verilmez. Satınalınmaları gerekir. Yıllık yaratılan yeni değerin —parasal ifadesiyle, ulusal ge-

lirin— toplam kütlesi, üretim sürecinde önceden belirlenir. Bu miktar, dolaşım sürecinde artırılamaz ya da azaltılamaz. Buradan da anlaşıldığı gibi askeri bütçedeki herhangi bir artış, ancak ya üreticilerin gelirlerinde (ücretler ya da «sosyalleştirilmiş ücretler», yani sosyal güvenlik), ya üst sınıf özel **gelirlerinde** (üretken olmayan bir biçimde harcanan artık değer) ya da artık değerin üretken biçimde harcanan (biriktirilen) bölümünde bir azalmanın olması halinde gerçekleşebilir. Ulusal gelirin bu bölüşümü mücadelesinin sonucunun politik mücadelenin sonucu olacağını söylemek herkesçe bilinen bir gerçeği belirtmektir (ulusal gelirin bölüşümü için yapılan tüm mücadeleler, son tahlilde, politik mücadelelerdir). Ama bunun keyfi olduğunu söylemek tamamiyle yanlıştır. Bu, burjuvazinin bir bütün olarak, kendi özel tüketim miktarı konusunda, kendi sermaye birikiminin (yatırımların) hızı, yönü ve dalları konusunda ya da işçilerinin gerçek ücret düzeyleri konusunda kayıtsız ya da aciz olduğunu —yani gerek ulusal, gerekse uluslararası alanda rekabetin ve sınıf mücadelesinin dinamiğine karşı kayıtsız olduğunu— varsaymak olurdu. Varsayımın ne denli saçma olduğunu anlamak için sorunu açıkça ifade etmek yeterlidir. Aslında bu varsayım, ABD'nin artık, nesnel ekonomik yasaların (yani değer yasasının) hakim olduğu piyasa ekonomisi koşulları altında kapitalistleri kârlarını azamî düzeye çıkarma zorunluğunun hakim olduğu bir burjuva toplumu olmadığını ima etmektedir.

Mary Kaldor'un denkleminin terimlerini tamamen tersine çevirmek gerek gibi görünüyor. Çünkü askerî bütçenin miktarı ve yönü, son kertede, nesnel olarak, her kapitalist ülkede o ülkedeki sınıfsal güç ilişkileriyle ve uluslararası düzeyde de emperyalistlerarası güç ilişkileriyle, uluslararası burjuvazi ile kapitalist olmayan ülkeler arasındaki güç ilişkileriyle ve de farklı ülkeler ve farklı sanayi sektörleri arasındaki emek üretkenliğinin eşitsiz gelişmesiyle belirlenmektedir. Ne gariptir ki bu çılgın, «aşırı öldürücü güce sahip» silahlanma yarışının neden-

lerinden biri de, nükleer silahların, en gelişmiş «klasik» silahlardan **daha ucuz** (ve giderek daha da ucuz) olmasıdır.

Silah fiyatlarında temelde «keyfi» olan hiçbir şey yoktur: silah fiyatı esasta, üretim maliyetleri, artı, çoğu kez ortalama kâr oranının biraz altında olan (çünkü silah sanayiinin satışların «kötü» gitmesine karşı bir sigortaya ihtiyacı yoktur) ancak ortalama oran tarafından — yani bir bütün olarak ekonomide olup bitenle — belirlenen garantili kâra dayanır. Mantık dışı olan şey, tek tek herbiri mantıki olan kararların kendileri değil, bunların topyekûn, dünya çapındaki etkileridir. Yaklaşık 150 yıl önce Marx ve Engels, kapitalizm altında üretici güçlerin dönemsel olarak kendilerini yıkıcı güçlere dönüştürme eğilimi taşıdıklarını belirtmişlerdi. Ancak bu, kâr etme amacıyla yapılan üretimin düpedüz yıkıcılık ya da anlık ve sürekli olarak yıkıcılık olduğu anlamına gelmiyordu, gelmez de.

Kuşkusuz mantık dışı silahlanma yarışının kusursuz bir «mantıki» denetlenişi olamaz. Yönetenlerin bile iradesine aykırı olarak kazalar ya da panik meydana gelebilir. Nükleer silahların çoğalması bunların gözü dönmüş haydutların eline geçmesine neden olabilir — muhtemelen Güney Afrikalı ve Siyonist liderlerin eline geçmiştir bile. Ve belli koşullar altında bu kuruluşlar azınlık hakimiyetlerinin tehlikeye düşmesi karşısında bu silahları milyonlarca insana karşı kullanmakta tereddüt etmeyebilirler.

Bütün bu nedenlerden dolayı genel olarak nükleer silah çılgınlığına karşı seferber olmayı ve ajitasyonu artırmak gereklidir. Gerek nükleer silahların kullanılmasına ve her türlü yayılışına, gerekse bugünkü stokların muhafaza edilmesine karşı harekete geçmeye hazır olmayı ve yüksek bir uyanıklık düzeyini korumak gereklidir. Dünya halklarını, nükleer silahların bir özsavunma silahı değil, toplu intihar silahları olduklarına inandırmak gereklidir. Ancak bu, nükleer silahların çoğalmasını engelleme ya da nükleer silah yarışını sona

erdirme mücadelesinin, işçi sınıfının mücadelesinin «klasik» konuları karşısında öncelik kazanacağı anlamına gelmez. Bu öncelik ancak, bir kaza ya da çoğalma sonucunda nükleer savaşın kısa dönemde kaçınılmaz hale gelmiş olduğunun varsayılabildiği bir durumda doğru olurdu. Böylesine kanıtlanmamış bir varsayımda bulunmak ise yanlış ve sorumsuzcadır.

«Terör Dengesi»nin Sınırları

«Terör dengesi»nin bütün bir tarihî dönem boyunca nükleer silahların kullanılmasını — ve böylece de bir üçüncü dünya savaşının patlamasına yol açacak misillemeler ve tırmanmaları — önlemiş olduğuna inanıyorsak da dünya kapitalist sisteminin giderek büyüyen yapısal bunalımı veri alındığında bunun sonsuza dek böyle devam edeceğini düşünmüyoruz.

Nükleer silahlanma yarışının 1950'ler ve 1960'lardaki yoğunlaşmasıyla benzerlik taşımayan bugünkü eğilim, kapitalizmin ekonomik durumunun uzun dönemli bir çöküşüyle bağlantılı olarak emperyalist ekonominin bir **iç[kin] ekonomik gereksinmesine** karşılık düşmektedir. Kâr oranının durakladığı ve «normal kanallar»ın tıkandığı koşullarda, silah üretimi, giderek sermaye birikiminin devamını sağlayan başlıca «yedek piyasa» durumuna geçer.

Genişletilmiş sermaye birikiminin uzun dönemli çıkmazı ne denli büyük olursa, dünyanın halihazırda kapitalist ve kapitalist sonrası kesimlere bölünmüş olmasına meydan okuma arzusu da (yani kapitalizmin yıkılmış olduğu ülkelere savaş zoruyla kapitalizmi yeniden getirme gayretleri de), emperyalist ülkelerde ya da «Üçüncü Dünya»da devrimin herhangi bir yeni zaferini nükleer silahlar kullanarak engelleme arzusu da o denli büyük olacaktır.

Emperyalist ülkelerde silahlanma harcamalarının ağırlığı ne denli fazla olursa, kemer sıkma politikalarını artırma ve her şekliyle refah devleti yükünden kurtulma yönünde baskılar da o denli artacaktır. Acil ve

savunma amaçlarını da kapsayan sınıf mücadelesi keskinleştikçe emperyalist burjuvazi, başlıca kalelerinde politik rejimi değiştirme arayışına giderek daha çok zorlanacaktır.

Kuzey Amerika, Avrupa ve Japon hakim sınıflarını son otuz yıldır ve de bugün harekete geçiren şeyin, pratikte servetlerini ilgilendiren herşey ve de özellikle hâlâ ellerinde bulundurdukları büyük rezervlerin sağladığı manevra olanakları olduğunu söylediğimizde bunun bizim için oldukça kesin bir anlamı vardır. Uzun bir hızlanmış büyüme döneminin sonucu olarak ortaya çıkan politik, toplumsal, askeri ve ideolojik bir ortam vardır ve bu, emperyalizmin politik önder kadrosunun iliklerine dek işlemiştir. Bu insanlar, işçi sınıfı ile olduğu kadar Çin ve Sovyet bürokrasisi ile kurulmuş olan özgül bir güç ilişkisi içinde geliştiler. Kuşkusuz bu emperyalist önderler sömürge devrimine karşı her türlü barbarca harekete girişebilirler (Cezayir'de işkence, Vietnam'da bitki zehiri, Latin Amerika'da katliam, Filistin halkına karşı 'anti-personel' silahlar ve benzeri). Ama bunlar Adolf Hitler'in 1944-45'teki ya da aynı dönemde Japonya'da general Hideki Tojo'nun kendilerini de mahvedecek barbarlıkları için hazır değiller.

Tüm insanlığın «nihai çözümü»ne karar vermeye hazır insanların başlıca emperyalist güçlerin önderliğine yükselmeleri için tamamen farklı bir ekonomik ortamın var olması gerekirdi. Büyük sermayenin ana güçlerinin tam anlamıyla uçurumun kenarına gelmiş olmaları gerekirdi. Bu ülkelerdeki sınıflar arasında farklı bir güç ilişkisi, farklı hakim ideolojiler olmalıydı. Kuşkusuz, uluslararası kapitalist ekonominin başaşağı gidişi sürdükçe ve de uluslararası sermayenin kemerleri sıkma saldırısı ve savaş kampanyası keskinleştikçe, sahne kenarında, özel mülkiyetin ya da soyun daha büyük şan ve şerefi için kelimenin tam anlamıyla ölünceye dek savaşma kararlılığını simgeleyen çeşitli şahsiyetler, eğilimler ve de politik güçler göreceğizdir. Ama bu kez bu, nükleer ölüm olacak.

1932'de Almanya'da olduğu gibi, çöküş halindeki kapitalizmin yapısal krizinde belli bir eşik aşıldıktan sonra büyük sermayenin önder şahsiyetleri tarafından böylesine bir «intihara yöneliş» olasılığını yadsımak büyük sorumsuzluk olur. «Terör dengesi»nin ya da anti-nükleer propagandanın bizi ilelebet kurtaracağına inananlar, «Ölemezsin!» diye fısıldayan küçük sese inananlara benzerler. Ne var ki biz insanların yazgısı, yalnızca bireylerin kaçınılmaz olarak ölmeleri değil, türün de yokolabileceğidir. Eğer insanlık vaktinde kendi yazgısını kendi ellerine alamazsa, eğer insanlık savaşı olanaksızlaştıracak bir dünya toplum düzeni oluşturarak, topluma kesin düzen yasaları getirmek yoluyla nükleer savaş tehlikesini karşılamazsa, bu yazgı gerçekleşebilir. Bu tehlikenin böylesi karşılanışı ise, özel mülkiyete, meta üretimine, rekabete ve egemen ulus-devlete son verilmesi, başlıca silahların üretimini yasaklayan ve bu yasaya uyulmasını sağlayacak nesnel güce sahip bir dünya üreticiler hükümetinin kurulması demektir.

Uzun vadeli kapitalist bunalım derinleştikçe, emperyalist burjuva toplumlar içindeki güçler ilişkisi değiştikçe ve kemerleri sıkma saldırısı ile savaş kampanyası yoğunlaştıkça terör dengesi giderek etkisini yitirmektedir. Bu olgular, birbirine yapısal olarak bağlıdır.

Bundan birinci temel sonuç çıkmaktadır. Önümüzdeki yıllarda ve on yıllarda, bir nükleer savaşı başlatmaya hazır bir grup burjuva politikacının gerçekten iktidara gelip gelmeyeceğini, başlıca kapitalist ülkelerdeki politik ve ekonomik sınıf mücadelesinin sonucu belirleyecektir. Bu politikacıların kıyamete yol açacak düğmeye basabilmelerinden önce Batı proleteryası ile en gelişmiş bağımlı ülkelerdeki anti-emperyalist hareketleri yenilgiye uğratmaları gerekecektir. Gerek devrimci Marksistlerin yönelişinin, gerekse nükleer tehlikenin ciddiyetini kavrayan herkesin izleyeceği politik yolun rehberliğini yapacak şey, bunun iyice anlaşılması olmalıdır.

Akla hemen bir koşutluk geliyor. 1920'lerin sonlarına doğru Üçüncü Enternasyonal'deki Stalinist fraksiyonun büyük çoğunluğu varsayılan yakın savaş tehlikesini «üçüncü dönem» diye bilinen dönemin korkunç aşırı sol tutumu için bir bahane olarak kullandı. Tahlillerinde bazı doğru unsurlar vardı. Ancak biz, Troçki'nin 1928, 1929 ya da 1931'de (Çin devrimine karşı emperyalizmin giriştiği saldırının yalnızca daha genel değil aynı zamanda daha kapsamlı bir biçimde yaygınlaşması olan Çin'e karşı Japon saldırısının başladığı ve de İkinci Dünya Savaşı'na doğru giden yolun başlangıcını belirleyen tarih) hiçbir şeyin kaçınılmaz olmadığını vurgularken ne denli haklı olduğunu biliyoruz. Savaş ancak yavaş yavaş — 1933'te Alman proleteryasının yenilgisinden, 1936'da ilerleyen Fransız devriminin ihanete uğramasından, ve hepsinden çok, 1936-37'de İspanyol devriminin bastırılması ve ezilmesinden sonra — kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bizzat bu olayların ise kaçınılmaz hiçbir yanı yoktu.

Bu anlamda ve de tarihsel benzeştirmeleri kullanırken gerekli olan tüm çekinceleri koymak kaydıyla, bugünkü durum 1938 sonrasından çok 1928-31'deki duruma daha yakındır. Belirleyici sınıf kavgaları arkamızda kalmış değil, önümüzde durmaktadır. Savaşa giden yol konusunda karar verecek olan da bu kavgalardır.

Şimdi ikinci bir temel sonucu formüle edebiliriz. İnsanlığın yazgısı bir yarışmanın sonucuna bağlıdır: bir tarafta uluslararası işçi hareketi, başlıca emperyalist kalelerde hakim gücü yıkına — kuşkusuz dışardan herhangi bir zayıflatma bu yıkışa katkıda bulunabilir ama onun yerini alamaz — ve sosyalizme doğru ilerlemede bir hamle yapma yeteneğini ortaya koymalıdır; öte yanda ise emperyalizm, uluslararası işçi hareketini ve anti-emperyalist hareketi kesin yenilgilere uğratmaya çalışacak ki bu da nükleer savaşa giden yolu açık tutacaktır. Gerçekten de kemerleri sıkma politikası ve yeniden askerileştirme **(remilitarization)** saldırıları, er ya da geç, işçi hareketinin temel demokratik haklarının

tehdit edilmesine yol açacak, bu da, eğer başarılı olursa, savaş kampanyacılığına karşı harekete geçme olanağını önemli ölçüde azaltarak emperyalizmin politik önder kadroları arasında temel bir değişikliğe gidilmesine neden olacaktır.

Emperyalizm, kapitalizm ve ulus-devlet varoldukça nükleer silahların çoğalmasını sona erdirmenin ya da hatta nükleer silahları tamamen ortadan kaldırabilmenin mümkün olduğuna inanmak tam bir ütopyadır. Emperyalizme, kapitalizme ve ulus-devlete son vermek için güçlü, kendine güveni olan ve bilinçli bir işçi sınıfına ihtiyaç vardır. Yine, uzun süren kitlesel işsizlik, diktatörlük rejimleri, fiziksel ve moral acılar sonucu bölünmüş ve morali bozulmuş bir işçi sınıfının kapitalizmi yıkabileceğini ya da hatta nükleer gangsterlerin cani ellerini durdurabileceklerini düşünmek fazlasıyla ütopiktir. İşte tam bu nedenle Alman işçileri 1939'da Hitler'in İkinci Dünya Savaşı'nı başlatmasını engelleyememişlerdir. Böylece tekrar başladığımız yere döndük: kaza, çoğalma ya da saldırgan davranışlar sonucu başlayabilecek nükleer savaş tehdidinden kesinlikle kurtulmak için olduğu kadar nükler savaş tehlikesinden ilelebet kurtulmak için de sosyalizm uğruna mücadele etmek, işçi sınıfını, bilinç ve örgütlenme düzeyiyle bugün olduğu durumdan, (kuşkusuz sürekli olarak var olamayacak olan) elverişli koşullar altında, işyerlerinde ve mahallelerde öz örgütlenme ve burjuva yönetim cihazına doğrudan meydan okuma süreci içinde iktidara adım attıracak bir geçiş programı için mücadele etmek önkoşuldur. Bu amacın, görünüşte «dayatan» görevlerin yanında ikincil konuma getirilmesi, orta ve uzun vadede nükleer savaş tehlikesini azaltmayacak, çoğaltacaktır.

Barış Hareketinin Dinamiği

Yeniden askerileştirme arttıkça, kemerleri sıkma saldırısı hızlandıkça ve emperyalist ülkelerde emekçi halkın toplumsal ve politik kazanımlarına karşı girişilen saldırılar — sömürge devrimine canice ve barbar-

ca saldırıların yanısıra — giderek çoğaldıkça, «terör dengesi», bir üçüncü dünya savaşına giden yolda başlıca engel olmadaki etkisini yitirmektedir. Savaşa (özellikle nükleer savaşa) karşı girişilen hareket aynı derecede önem kazanmaktadır. 12 Haziran 1982'de New York'ta bir milyon kişinin katıldığı gösteri (emperyalist ülkelerde değilse de Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihinde en büyüğü) bu potansiyelin yalnızca bir ilk belirtisiydi.

Bu hareketi oluşturan itki, nükleer silahlanma yarışının başlıca sorumlusu olan kapitalizmi yıkma ya da dünya çapında devrimi desteklemek konusundaki acil bir arzu değildir. Kuşkusuz bu harekete katılanların bazılarının bu tür fikirlerle harekete geçtikleri ve devrimci Marksistlerin bu fikirlerin propagandasını yaptıkları ve hareket içindeki etkinliklerini artırmak istedikleri doğrudur. Ancak temel itki **nükleer kıyamet korkusu ve benliği koruma içgüdüsüdür.** Politik bilinç düzeyleri Fransız ve İtalyan kitlelerinin bilinç düzeyinden çok daha düşük olan Alman kitlelerinin bu harekete, genel bir hayret uyandırarak komşu ülkelerdeki sınıf kardeşlerinden çok daha geniş çapta katılmalarının nedeni budur. Alman kitleleri tüm Almanya'nın, nükleer bir savaşın ilk günlerinde mahvolacağına inanmakta ve yaşamak istemektedirler. Başlangıçta bürokratlaşmış işçi devletleri ile burjuva devletleri arasında ayrım yapmıyorlar diye, bazen ABD ile SSCB'yi «süper güçler» diye bir tutan bir terminoloji kullanıyorlar diye, gelişmekte olan devrimlere karşı «anti-emperyalizm» ya da «proleter enternasyonalizmi» göstermiyorlar diye (üstelik bu suçlamalar kısmen doğru değil) bu kitlelerin eylemlerinin nesnel devrimci etkilerini inkâr etmek, dünya durumunun iki temel yönüne karşı bilgiçlik taslayan bir körlük demektir.

Birincisi, karşı-devrimci stratejisi için nükleer silahlara şiddetle ve hayati bir ihtiyaç duyan yalnız ve yalnızca emperyalizmdir. Bu nedenle nükleer silahlara

karşı olan hareketleri yoğunlaştırmak nesnel olarak emperyalizme darbe indirmek demektir.

İkinci olarak, örgütlü işçi hareketi ve gençlik kesimlerini kapsadığı ölçüde bu kitle seferberliği, kimi önderlerinin kullandığı ifade tarzından bağımsız olarak **nesnel bir anti-kapitalist dinamiği** ortaya çıkartır. Bu kitle eylemleri yalnızca somut tek taraflı **(unilateral)** silahsızlanma önlemleri (Cruise ve Pershing füzelerinin yerleştirilmesine ve NATO üslerine karşı) için değil, aynı zamanda yeniden askerileştirmeye ve kemerleri sıkma politikasına karşı anti-kapitalist alternatife dayalı bir ekonomi politikası için de baskı yapmaktadırlar — bomba değil iş, askeri üs değil okul ve hastane, askeri bütçenin radikal bir biçimde azaltılarak ücretlerde kesinti yapılmadan 35 saatlik iş haftası vb. Bu, nesnel olarak anti-emperyalist değil midir?

Daha genel bir anlamda, silahlanma yarışına ve yeniden askerileştirme kampanyasına karşı mücadele, en azından bir canalıcı noktada, kapitalist bunalıma ve bunalımdaki kapitalizme karşı verilen mücadele ile çakışır. **Bu mücadele kitlelerin en geniş kesimlerine** üçüncü bir dünya savaşının kaderin emri olmadığı gibi, ekonomik krizin, emperyalist ülkelerde otuzbeş milyon işsizin, Üçüncü Dünya'dan açlığın ve her yerde işkencenin de kaderin bir emri olmadığını **öğretmektedir.** Eğer sömürülenler ve ezilenler kendi yazgılarını kendi ellerine alırlarsa «Mahşerin Atlıları» durdurulabilir.

Bu koşullarda savaş aleyhtarı ve nükleer silahlara karşı hareketlerin ön saflarında yer almak, birleştirici ve toparlayıcı bir unsur olmak, örgütlü işçi hareketinin ve onun doğal müttefikleri olan «toplumsal hareketler»in gücünü olabildiğince dahil etmek, tüm dünyada milyonlarca ve milyonlarca insanı gösterilere çekmek devrimci sosyalistlerin görevidir. Bu hareket genişler ve yayılırsa 1913-14 ve 1938-39'dakinin tam tersine bir durum göreceğiz. **O günlerde savaş devrimi boğuyordu. Bu kez devrim, savaşı durdurabilir.** Gelişmekte olan devrimlerle ve emperyalizmin tüm «yerel» karşıdevrimci savaşlarının

kurbanlarıyla dayanışma için, programımızın bütününü işte bu bölünmez çerçeve içinde savunuruz. Ancak, birleşik seferberliği ideolojik tartışmaya göre ikincil konuma düşürmeyiz; çünkü bu seferberliklerin dünya çapında devrimin nesnel geleceği üzerindeki belirleyici etkisini görüyoruz.

Barış Hareketi ve Doğu

Aynı şeiklde silahlanma yarışına karşı Demokratik Alman Cumhuriyeti ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde oluşmaya başlayan özerk kitle hareketleri belirtilerini kararlı bir biçimde destekliyoruz. İşçi devletleri ile burjuva devletlerini kapitalistlerin yaptığı gibi aynı kefeye koyduğumuzdan ya da askerî bir çatışma durumunda birincisini ikinciye karşı koruma gereğini unutmuş olduğumuzdan değil. Ancak biz, dünyanın bugünkü durumunda emperyalist Avrupa'da tek taraflı silahsızlanma için en büyük ve en birleşik kitle seferberliğine katkısı olacak herşeyin, emperyalizme karşı, birkaç fazla rokete ya da şu ya da bu işçi devletinin ordusunda disiplin çatışmalarının sayıca birkaç tane daha az olmasına kıyasla bin kez daha güçlü bir darbe oluşturduğuna ve böylece SSCB'nin ve işçi devletlerinin savunmasına bin kez daha etkili katkıları olduğuna inanıyoruz.

Doğu'daki bir savaş aleyhtarı hareket, burjuvazinin Batı'daki savaş aleyhtarı hareketi bölmek ve hızlı gelişimini durdurmak için kullandığı temel iddialardan birini onun elinden alarak, nesnel olarak, bürokrasiden çok emperyalizme ağır bir darbe indirmiş olacaktır. Dış politika ve askerî politika üzerinde halkın denetimini yeniden talep eden Doğu Avrupa ve SSCB'deki özerk bir savaş aleyhtarı hareket, nesnel olarak anti-bürokratik politik devrimi de geliştirecektir. Bu, dünya çapında devrimci mücadelenin ve bu nedenle de insanlığı nükleer yıkımdan kurtarma mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Polonya'da politik devrimin ve karşı-devrimin ilerlemelerinde yakın dönemde görüldüğü gibi, bu tür gelişmeler, uluslararası alanda anti-emperyalist ve

anti-kapitalist mücadele için neredeyse doğrudan — birinci halde olumlu, ikinci halde olumsuz — sonuçlar doğurmaktadır.

Batı'daki savaş aleyhtarı hareketin Doğu Avrupa'ya ilişkin olarak desteklemesi gereken özgül talepler arasında şunlar yer almalıdır;

— Bu ülkelerdeki gayrıresmi (devletin yürütümünde olmayan) barış hareketleri ile serbest ilişkiler kurma hakkı ve bu hareketler için tam faaliyet özgürlüğü. (Bazı önderlerinin psikiyatri kliniklerine kapatılması da dahil olmak üzere barış hareketine SSCB'de rezilce yaklaşılması — «bürokrasinin organları dışında barış için çalışıyorsan deli olmalısın!..»— bunun içik çok iyi bir nedendir. Bu konuda Edward Thompson'un 21 Şubat 1983 tarihli **The Guardian**'daki mükemmel yorumlarına bakınız.)

— Doğu Avrupa ve SSCB'de vicdani gerekçelerle askerlik yapmak istemeyenlerin askerlik görevleri yerine kendi ülkelerinde, yoksul, sakat, hasta ve benzerlerinin hizmetinde ağır sosyal hizmet yapmaları hakkı.

— Doğu ve Batı Avrupa'da **konvansiyonel** yabancı askerî birliklerin geniş çapta ve aynı oranda azaltılması için mücadele. (Doğu Avrupa'daki bu askeri birlikler Sovyetler Birliği'nin savunulmasından çok bu ülkelerdeki işçileri yıldırmaya yarıyorlar.)

Demokratik olarak kararlaştıracağı amaçlar etrafında kitle hareketi oluşturmaya istekli tüm eğilimleri kabul etmeye hazır **dışarlamayıcı** bir savaş aleyhtarı hareketten kesinlikle yana olmalıyız. Dışarlamama ilkesini uluslararası bir çapta genişletmek — yani END(*)

(*) END (Campaign for European Nuclear Disarmament) : Avrupa Nükleer Silahsızlanma Kampanyası)

içinde — karşılıklı yapılma koşulu ile, bize, doğru görünmektedir. Bu, somut olarak, END'in uluslararası konferanslarının Sovyet Barış Konseyi'ne ve onun Doğu Avrupa'daki benzer kuruluşlarına açık olması gerektiği anlamına gelir; şu şartla ki, END temsilciliği, benzer Doğu bloku konferanslarına katılabilmeli ve serbestçe konuşabilmelidir.

SSCB, Macaristan, Demokratik Alman Cumhuriyeti vb.'deki «resmi olmayan» barış grupları da katılabilmeli ve serbestçe ve sansürsüz konuşabilmelidir; Avrupa ve SSCB'deki barış hareketlerinden gelecek «resmi olmayan» temsilcilerin takibata uğramayacakları, bu tür uluslararası konferanslarda serbestçe konuşma «suçu»nu işledikleri için kovuşturmaya ve baskıya uğramayacakları ya da psikiyatri kliniklerine konulmayacakları konusunda Sovyet Barış Konseyi yazılı bir güvence vermelidir (SSCB ve Doğu Avrupa'da samimi savaş aleyhtarı eylemcilere yapılan politik baskının kederli kayıtları karşısında yazılı bir güvence gereklidir).

Bu tür karşılıklılık olayına karşı sürülen iddiaların su götürür yanı yoktur. (Sovyet Barış Konseyi başkanı Yuri Shukov ile Ken Coates ve Claude Bourdet arasındaki, 24 Şubat 1983 tarihli **Le Monde**'da yayımlanan tartışmaya bakınız.) SSCB, Polonya, Macaristan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Romanya vb.'deki «muhalifler»in insan hakları sorunu ortaya atıldığında bu «yabancı ülkelerin iç işlerine karışmak» olarak addediliyor. Ya «yabancılar», Batı Alman, Fransız ya da İngiliz hükümetlerinin Pershing ve Cruise füzelerinin yerleştirilmesi konusundaki tavırlarına karşı çıktıklarında bu «iç işlere karışma» olmuyor mu? Sovyet Barış Konseyi END'i — ve kendini — böyle bir soruyu sormaktan alıkoyabilir mi?... Bugün dünyanın herhangi bir yerinde, «başka ülkelerin iç işlerine müdahale» eden sorunlar getirmeden savaş aleyhtarı olunabilir mi? İnsanlığı ve de herhangi bir devleti nükleer küllerin arasında yokedip götürecek **bu** yokedici nükleer silahlanma yarışı, temel

olarak, o devletin «ulusal egemenliği»nden daha önde gelen, uluslararası, dünya çapında bir sorun değil midir?

Savaş aleyhtarı hareketin «yalnızca» barış sorunu ile ilgilenmesi gerektiğini söylemek de daha az saçma değil. Sovyet halkının emperyalist saldırıdan haklı korkusundan ya da Nazi işgalcilerin ellerinde uğradığı yıkımdan ve korkunç ölümlerden sözetmeden böyle bir iddia nasıl ileri sürülebilir? Silahlanma yarışı konusunda hükümetlerin mi yoksa halkın mı karar vermesi gerektiğini sormadan «barış» konusu nasıl ortaya getirilebilir? Toplumsal-ekonomik nedenlerle bu yarışa girmeye **mecbur olan** kapitalizm ve emperyalizmle uğraşmadan silahlanma yarışı ile nasıl uğraşılabilir? Dünyanın herhangi bir yerinde, haklı olarak, ABD emperyalizmine saldırmadan barıştan sözeden bir Sovyet sözcüsü var mı? Öyleyse insanların, savaş kampanyasına karşı verilen mücadele sorunu ile yakından ilgili olan Sovyet bürokrasisi ile bunun kötü uygulamaları konusunda konuşmaları neden engellensin?

«Bağlantısızlık» ve Tek Taraflılık (Unilateralism)

Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'da savaş aleyhtarı hareketlerin, «iki süper güce» ya da «iki bloğa» karşı (bütün bunların içinde Çin'in yeri nedir belli değil) «bağlantısız» bir tavır almaları gerektiği konusunda çok tartışma oldu. «Bağlantısızlık»tan kasıt, eğer emperyalist ülkelerdeki savaş aleyhtarı hareketin, kendi amaçlarını Kremlin'in diplomatik manevralarına bağımlı konuma düşürmemesi gerektiği ise; eğer bu hareketin, Sovyetlerin her kısmî silahsızlanma önerisini, yalnızca, bu önerilerin Batı'da, emperyalist yeniden askerileştirme kampanyasına karşı mümkün olan en geniş kitle seferberliklerini ilerlettiği mi yoksa engellediği mi açısından ele alması gerektiği ise; eğer bu hareketin, hiç ayrımsız olarak tüm dünya üstünde ve sıkı bir uluslararası denetim altında (bu, bugün uydular ve diğer mekanik araçlarla mümkündür) tüm nükleer silahların topyekün ortadan kaldırılması amacının sürekli olarak pro-

pagandasını yapması gerektiği ise, o zaman «bağlantısızlık» denen bu kavrama tamamen katılıyoruz.

Batı'da geniş ve birleşik bir savaş aleyhtarı hareket, ancak herhangi bir hükümet ya da devletten **bağımsız** bir hareket olarak varolabilmesi koşuluyla mümkündür — buna, uyguladıkları dış politika ile Batı'daki kitleleri oldukça derin bir kuşkuya düşüren Sovyet bürokrasisinin hükümeti de dahildir; haklı olan bu kuşkunun da nedeni «Sovyet aleyhtarı propaganda» değil, kitlelerin bilincinde giderek yoğunlaşan somut deneyimlerdir: 1968'de Prag «baharı»nı ve 1956'da Macaristan devrimini bastırmak için girişilen silahlı müdahale; Polonya'daki proleter mücadelenin yükselişine ve 1980-81 öz örgütlenmesine karşı açık askeri ve politik baskı; Afganistan'a askerî müdahale; politik muhaliflerin (yalnızca **Batı yanlısı** olanların değil, sosyalist ve muhalif komünistlerin de) tabi tutuldukları korkunç baskı; işçi sınıfının grev hakkı gibi temel demokratik özgürlüklere sahip olmaması ve benzeri. Avrupa çapında, Komünist Partilerin bugünkü savaş aleyhtarı hareket üzerinde denetimlerini 1950'lere oranla büyük ölçüde yitirmeleri, Batı proleteryasında yükselmekte olan anti-bürokratik bilinci ve Batı'da yeniden askerileştirmeye karşı giderek artan (azalan değil) anti-emperyalist kitle eylemi potansiyelini ifade etmektedir.

Tekrarlayayım: biz, kendi sınıf yapısının özelliklerinden arındırılmış sosyo-ekonomik olarak tarafsız bir «süper güç» kavramına inanmıyoruz. Daha da ötesi, bize göre, «Sovyetler'in Batı Avrupa'yı işgali tehdidi» tehlikeli ve saçmasapan bir mittir. Bırakın uluslararası emperyalist ittifakı (ABD + Batı Avrupa + Kanada + Japonya + Avusturalya) bir başına Amerikan emperyalizmi, Sovyet «bloku»ndan çok daha üstün teknolojik, sınaî, askerî ve mâlî kaynaklara sahiptir. 1945'ten beri nükleer silah yarışında insiyatif **hep** onda olmuştur. Kremlin her zaman bu tehditlere yalnızca **tepki göstermiş**, hiçbir zaman eşitlenmemiş ve daha öteye geçmemiştir.

Bize göre kapitalizm, yapısı itibariyle, uluslararası yayılmaya, saldırganlığa ve yıkıcılığa yönelmek zorundadır; zayıflıkları, eksiklikleri ve ters yönleri ne olursa olsun Sovyet toplumu ise böyle değildir. Stalin, Kruşçev, Brejnev ve Andropov beylerin «dünya devrimini yayma»nın peşinde oldukları şeklindeki aynı ölçüde tehlikeli olan mit bir kenara atılırsa — ki, ciltler dolusu tartışmasız kanıt bunu yapmamıza olanak sağlıyor — temel stratejik çizgisi dünya çapında **statüko**'yu bozmak değil, korumak olan Sovyet bürokrasisinin esasen **tutucu** niteliği teslim edilmelidir.

«Sovyet yayılmacılığı» diye yanlış tanıtılan şey, Kremlin'den bağımsız güçler tarafından Kremlin'in baskısına, emirlerine ve öğütlerine karşı ve de onun kapitalizmin bu güçler tarafından yıkılmasını engelleme gayretlerine rağmen, dünya çapında devrimin yayılmasıdır. Ancak bu yayılma bir kez gerçekleştikten sonra, Kremlin, ecel terleri döktüren bir seçimle karşı karşıya kalır: ya bu güçlerin dünya politikalarının **bağımsız** politik merkezleri olarak gelişmelerine ve böylece de Sovyet ve Doğu Avrupa kitlelerinin atomizasyonlarının bile üstesinden gelebilecek potansiyel bir rakip **devrimci** merkezler olmalarına izin verecek; ya da denetimli ekonomik ve askerî yardım dağıtılmasıyla onları «kazanma»ya çalışacaktır.

Bunu söylemekle, biz, emperyalist güçler ile SSCB'nin temeldeki farklı yapıları konusundaki görüşlerimizi, savaş aleyhtarı hareketi gerçek bir birleşik cephe kitle hareketi haline dönüştürmede bir ön koşul olarak bu hareketteki diğer politik unsurlara dayatmaya çalışmıyoruz. Biz bu hareketi uluslararası işçi hareketinin değişik eğilimleri arasındaki ideolojik savaş için bir arena olarak değil, son derece ilerici bir amacı olan tek gündemli bir hareket olarak görüyoruz. Kapitalist toplumun ve Sovyet toplumunun farklı yapıları ve dinamikleri de dahil olmak üzere ortaya atılan tüm konularda herhangi bir kimsenin bizim fikrimizi söylememizi engellemesini kabul edemeyiz. Diğer bütün eğilimlerin de aynı

şeyi yapmaya hakları olduğunu da kuşkusuz savunuyoruz. Ama biz ortak amaç için **mücadeleyi** ideolojik **tartışmalara** göre ikincil duruma düşürmeyiz.

Ancak bizim için hayati olan şey, hareketin yapısının, **kitle seferberliği** ve **kitle eylemine dayalı bağımsız** ve **demokratik bir hareket** olmasıdır. Somut olarak bunun anlamı şudur: bizim için tek taraflılık kilit konudur; çünkü **kendi hükümetinin** nükleer silahlarının ve **kendi ülkesinin** nükleer üslerinin tek taraflı olarak kaldırılması için mücadele etmediği sürece Batı'da hiçbir gerçek **kitle eylemi** mümkün değildir. Doğu ve Batı'da karşılıklı ve koşut nükleer silahsızlanmaya yönelik «bağlantısız» talebin şimdi ve burada, İngiltere'de, Batı Almanya'da, İtalya'da, Fransa'da, İspanya'da, Benelüks ülkelerinde, Danimarka'da, Norveç'te vb.'de kitle **eyleminin** amacı olamayacağı açıktır. Eğer böylesine bir talep bu ülkelerdeki savaş aleyhtarı hareketin merkezî amacı olursa, muhtemelen şu iki şey aynı anda olacaktır: hareket, Batı kentlerinin sokaklarındaki kitle faaliyetleri ve kitle seferberliği arenasından çekilerek Cenevre, Washington ve Moskova'da bir diplomatik baskı grubu haline dönüşecektir; ve hareket anti-tek taraflılık, anti-eylemcilik ve kızıllıkla damgalama baskıları altında demokratik kapsayıcılık niteliğinin eriyip gittiğini görecektir.

Batı'daki milyonlarca değilse bile yüzbinlerce göstericinin yalnızca kendi ülkelerindeki nükleer füzelere ve üslere karşı **eyleme** geçebilecekleri gibi, milyonlarca Polonyalı işçinin yalnızca kendi efendilerinin kötü uygulamalarına ve yanlış yönetimlerine karşı eyleme geçebilecekleri ya da Orta Amerika'daki yüzbinlerce işçi ve köylünün kendi diktatörlüklerinin eziyet, baskı ve aşırı sömürüsüne karşı eyleme geçebilecekleri kuşkusuzdur. Gerisi propagandadır, protestodur, dayanışmadır. Bunlar her ne kadar enternasyonalist eğitim için vazgeçilmez iseler de, somut hedefler uğruna kitle seferberliği ve eylemden farklıdırlar.

Kitle eyleminden uzaklaşıp diplomatik baskıya yönelinirse, hareket içinde tek taraflılık temeli üzerinde ey-

lemlerine devam etme eğiliminde olan güçlerin varlığı bir utanç haline dönüşecek ve siz bunları, tam olarak Moskova'nın «paralı ajanları« olmasalar bile, «nesnel Sovyet emperyalizminin ajanları» olmaları gibi kızıllıkla damgalayarak dışarlamak eğiliminde olacaksınız.

Bu nedenle, nükleer yokolma tehdidine karşı mümkün olan en geniş bağımsız ve demokratik kitle seferberliğini ve kitle eylemini sürdürmek isteyen savaş aleyhtarı hareket için tek taraflılık bir ölüm kalım sorunudur. «Bağlantısız tutuculuk» **(non-aligned fundamentalism)** kitle eyleminin temel mantığına karşıdır. Batı'daki savaş aleyhtarı hareketin birçok muhalifinin (Sovyet muhaliflerinin tutucu kanadı da dahil olmak üzere) belirttiği gibi: Moskova, Leningrad, Prag, Budapeşte, Doğu Berlin ve Bükreş sokaklarında «Sovyet nükleer silahlarının yayılmasına karşı» yüzbinlerce insan olmadığı sürece New York, Londra, Tokyo, Roma, Bonn, Paris, Amsterdam, Brüksel, Madrid, Kopenhag sokaklarındaki bu türden yüzbinlerce gösterici «nesnel olarak Batı'yı zayıflatır».

Bu mantığa tutarlı olarak yalnızca tek taraflılık mantığıyla karşı çıkılabilir. Nükleer kıyamet tehdidine karşı mücadele nükleer silahlanma yarışını durdurmak ya da tüm nükleer silahları yoketmek ve yasaklamak konusunda en küçük bir eğilim bile göstermemiş olan hükümetlerin ellerine bırakılamayacak kadar hayatidir. 38 yıldır bu hükümetlerin yapabildikleri tek şey karşılıklı çıkarları için ve karşılıklı onayla silahlanma yarışını «kontrol» altına almak olmuştur, durdurmak değil. Ama nükleer stoklar, «kontrollü» bir biçimde bile olsa ne kadar artarsa, nükleer yokolma tehdidi o kadar büyük olur. Bu nedenle halk, dünyanın emekçi kitleleri, nükleer silahlanma yarışı konusunu hükümetlerin ellerinden kendi ellerine almalıdırlar. Nükleer silahsızlanma sorunu diplomatik konferans masalarında değil, sokaklarda ve fabrikalarda çözülecektir. Ve bu çözüm, bir mucize sonucu dünya halklarının birdenbire birlikte hareket etmeye karar verecekleri günü bekleyerek değil, ancak her halkın kendi hükümetini ve kendi nükleer silah üreticileri ve

tüccarlarını karşılarına almakla başlayabilir. Bu yoldaki her başarı örneği, başka insanları eyleme çekmenin en iyi yoludur. «Tutucu bağlantısızlık» **(fundamentalist nonalignment)** reçetesi, başka bir yerde kitle eylemini bekleme reçetesidir, pasiflik ve umutsuzluk reçetesidir. Tek taraflılık reçetesi ise aktivizm ve umut reçetesidir.

Bununla birlikte, işte kesin olarak bu nedenledir ki, tek taraflı hareket, ancak SSCB ve Doğu Avrupa'da kitlelerin kendi hükümetlerinden ve bürokrasidan bağımsız, bizzat kendilerince demokratik olarak denetlenen kendi barış hareketlerini kurma **hakları** için tutarlı bir biçimde mücadele ettiği sürece, Batı'daki geniş kitlelerin gözünde güvenilebilirliğini koruyacak ve artıracaktır. Sovyet ve Doğu Avrupa hükümetleri bu hakkı vermeyi reddederlerse, bu yalnızca, bürokrasinin politik eylem ve örgütlenme üzerindeki tekelinin savunulmasının Kremlin için kendi halkının ve insanlığın nükleer kıyımdan kurtarılma mücadelesinden ve kapitalist ülkelerde büyük ve birleşik bir savaş aleyhtarı hareketin örgütlenmesinden çok daha önemli olduğunun kanıtı olacaktır. Başka bir deyişle: bürokrasi böylece dünya barışını, Sovyetler Birliği'nin ve de dünya işçi sınıfının çıkarlarının savunulmasını, kendi ayrıcalıkları ve iktidarının savunulması gibi gerici kast çıkarının yanında ikincil tuttuğunu teyit edecektir.

«Dengenin Bozulması» ve Savaş Tehlikesi

Nükleer çatışmanın tehlikeleri karşısında, anti-kapitalist, anti-emperyalist ya da anti-bürokratik mücadelelere girişmiş olanlar ılımlı olmaya ya da barışın çıkarları açısından bunlardan tamamiyle vazgeçmeye yönelmeli mi? Belirli bir ülkede (dünyanın en geri ülkeleri hariç), belirli bir elverişli anda, işçi sınıfı ve müttefiklerinin iktidar için mücadele etme konusundaki ulusal kapasitesinin belirlenmesinde, **«uluslararası güç ilişkilerinin»** kilit ölçüt olması gerektiği iddiasına karşı son derece ihtiyatlı olmalıyız. Uluslararası durumun gözönünde bulundurulması gerektiğini yadsımayız. Ama bu bize yalnızca

genel zemini sunar. Yoksa bizi doğrudan stratejik ya da taktik sonuçlara götüremez; en azından emperyalizm çağında, çürüyen ve geç kapitalizm çağında. Buradaki kilit konu soruna statik değil dinamik bir biçimde yaklaşmaktır: sözgelimi, bir anlık bir fotoğraf çeker gibi uluslararası güç ilişkilerini dondurmak değil, **evrimin** tüm gelişimini, ilişkilerin olası tüm **dönüşümlerini** ileriye doğru götürmek gerekir. İşçi sınıfı ve devrimci hareketin, belli bir ülkede güçler dengesini emperyalizmin ve kapitalizmin çıkarlarına **karşıt** ve dünya çapında sosyalizmden, işçi sınıfının çıkarlarından ve tüm insanlığın kurtuluşundan yana olacak şekilde değiştirebilmesinin tek yolu, iktidar için belirli bir anda ortaya çıkan olağanüstü elverişli koşulları kaçırmamasıdır. (Bu, kuşkusuz, iktidar için ulusal koşulların elverişli olmadığı «devrimci» maceralardan çok farklıdır.) Eğer «elverişsiz **uluslararası** güçler dengesi» nedeniyle bu ayrıcalıklı anların kaçıp gitmesine izin verilirse (ve bunlar her zaman, ancak çok uzun aralıklarla tekrarlanan, ender konjonktürlerdir) bu da kendi payına uluslararası durumun evrilmesini — kapitalist sınıfın çıkarlarından yana ve uluslararası işçi sınıfının zararına olarak — etkileyecektir. Aynı zamanda emperyalizmin hırçınlığının dizginini salıvermesine yol açacaktır.

«Elverişsiz uluslararası güçler dengesi» iddiasının 1917'den beri, başarıya ulaşan her sosyalist devrime karşı sağ kanat muhalifler tarafından kullanıldığını unutmayalım. Rusya'da Menşevikler tarafından Bolşeviklere karşı kullanıldı. Yugoslavya ve Çin'de Stalin ve onun uluslararası ve yerel uşakları tarafından Tito ve Mao'ya karşı kullanıldı. Vietnam'da önce Sovyet bürokrasisi, sonra da Çin bürokrasisi tarafından Vietnam KP'si önderliğine karşı kullanıldı. Küba'da yerel Stalinistler tarafından Fidelistlere ve müttefiklerine karşı kullanıldı. Nikaragua ve El Salvador'da halen hareketin sağ kanadı tarafından, iktidar zaptı stratejisini savunanlara karşı kullanılmakta. Ve aynı iddianın muhtemel devrimlerin zafere ulaşmasının engellenmesinde kullanılışı, trajik bir

biçimde en belirgin olarak 1918-19 Almanya, 1919 Avusturya, 1936-37 İspanya, elliler ve altmışlarda Endonezya. 1970-73 Şili örneklerinde görülmüştür.

Bu tutum yoksa yalnızca nükleer savaş çağı öncesinde mi geçerliydi ve nükleer silahlanma yarışı çağında «maceracı» mı oldu? Biz böyle düşünmüyoruz. Saydığımız devrimlerden hiçbiri pratikte nükleer savaşa yolaçmadı. Emperyalizm her ne kadar nükleer silahlar kullanma tehdidinde bulunduysa da ve gelecekte de bunu yapmaya devam edecekse de hiçbir durumda bir devrimi nükleer silahlarla durduramadı. Bunu yapamamasının nedenini yukarda söyledik. İntihar kabilinden nükleer silahların kullanılışı ancak emekçi kitleler ile müttefiklerinin kesin bir moral çöküntüsü ve yenilgisinden ve kapitalist ülkelerdeki politik rejimin radikal bir biçimde değişmesinden sonra mümkündür. Ancak tüm dünyada başarıya ulaşan devrimlerin yaygınlaşması, emekçi kitleleri moral çöküntüsüne ve yenilgiye götürmekten çok onların morallerini düzeltmekte, militanlıklarını artırmakta ve böylece de nükleer intihar yoluna güçlü engeller koymaktadır.

Bugün «uluslararası güçler dengesi» iddiasının ardında gerçekte «devlet kampçılığı» stratejisi yatmaktadır. Bu da belirli bir ülkede işçi sınıfının ve devrimin çıkarlarını şu ya da bu işçi devletini ya da bir bütün olarak «sosyalist kamp» denen devletleri savunma çıkarlarının yanında ikincil duruma düşürmektedir. Böylesine bir ikinci plana atmayı hiçbir hal ve biçimde kabul etmiyoruz. Bu tutumumuzun kaynağı «dogmatik» nedenler değildir; tersine, tarih, tekrar tekrar, kapitalizme son verişin dünya çapında başarılı bir biçimde yaygınlaşmasının tek tek ve tüm işçi devletlerinin uluslararası durumunu güçlendirdiğini ve de emperyalizm ile uluslararası kapitalizmi zayıflattığını gösterdiği için böyle bir tutum içindeyiz. Tersinden bakılınca da, herhangi bir ülkede devrimin yenilgisi, feda edilmesinin kökenleri ve bahaneleri ne olursa olsun, işçi devletlerinin ve işçi sınıfının uluslararası durumunu zayıflatacaktır.

Öyle ki, gerçekte kendi kendini devrimci gemleme ve sınırlandırmayı savunanlar (Polonya da dahil) işçi sınıfının, işçi devletlerinin, dünya sosyalizminin ya da dünya barışının çıkarlarını savunmuyorlar[7]. Bunların savundukları şey, bu savunularının ideolojik kökleri «kısmî kazanımların diyalektiği»nde yatsa da, işçi bürokrasisinin ve ücretli ve maaşlıların diğer küçük burjuvalaşmış tabakalarının çıkarlarıdır. Bürokratlaşmış işçi devletlerinde bu tabakalar toplumu despotça yöneten ve işçi sınıfının büyük çoğunluğunu ezen, korkunç bir kemikleşmiş kast haline gelmişlerdir. O işçi sınıfıyla açık çatışma halinde olup işçi devletini savunmazlar. Sosyalizm yolunda kesin engeller olan iktidarın kullanılmasındaki tekellerini ve ayrıcalıklarını savunurlar. Aynı şekilde, «emperyalizmi savaşa kışkırtmak istemiyoruz» ya da «dengenin bozulması barışı zayıflatır» gibi «pasifist» iddialar da dahil olmak üzere devrimi ilerletmeye karşı çıktıklarında işçi devletlerinin, dünya sosyalizminin ya da dünya barışının çıkarlarına hizmet etmiyorlar. Bürokrasinin özel, tutucu, anti-sosyalist çıkarlarına hizmet ediyorlar. Bu nedenle bu gerici stratejilere ve iddialara boyun eğmek için hiçbir neden yok.[8]

Kapitalist-emperyalist ülkelerde, azgelişmiş-sömürge ülkelerde ve bürokratlaşmış işçi devletlerinde dünya işçi sınıfının çıkarları birdir. Baştaki politik bilinç düzeylerinden bağımsız olarak Polonyalı işçilerin anti-bürokratik mücadeleleri gibi; «Üçüncü Dünya» ülkelerinin işçilerinin ve yoksul köylülerinin anti-emperyalist ve anti-kapitalist mücadeleleri; ve de emperyalist ülkelerdeki

---

7. «Polonya'da Politik Devrim ve Karşıdevrim,» üzerine yazdıklarımıza bkz., IVP, s. 11, Ağustos 1982.

8. Sovyet bürokrasisinin devam eden askeri hazırlıkları karşısında bu iddia tarzı hem saçma hem de ikiyüzlüdür. Emperyalizm de, işçi devletlerindeki askeri yığılma ve teknolojik ilerlemelerden ötürü «provoke» olmuyor mu? Sovyet askeri ilerlemeleri, dünyadaki durumu «dengesizleştirmiyor mu»? Bürokrasinin özürcüleri neden işçi devletlerindeki askeri yığılmaya değil de, devrimin ilerletilmesine dur denmesini öneriyorlar?

işçilerin kemerleri sıkma politikasına karşı ve anti-kapitalist mücadeleleri de dünya sosyalizmi ve barışı davasına hizmet etmektedir. Uluslararası işçi sınıfının üç kesiminin politik kitle bilinci düzeyini yükseltmek için ilerici, acil ve geçişsel talepler uğruna bugün verdiği bütün mücadeleleri tam ve koşulsuz olarak desteklemekten başka hiçbir yol yoktur.

Bizim için gerçekten de iki kamp vardır. Ama bunlar devlet kampları değil, sınıf kamplarıdır. Dünyanın neresinde olursa olsun işçi sınıfı davasını ileriye götüren herşeyi destekleriz. Dünyanın neresinde olursa olsun, işçi sınıfının çıkarlarına aykırı olan herşeyin karşısındayız. Biz her zaman, her yerde işçilerin, sömürülenlerin ve ezilenlerin yanındayız. Dünyada sosyalizm için mücadele etmenin başka yolu yoktur.

«Dengenin bozulmamasına dikkat edin, yoksa denge (aslında statüko) bozulur ve tepedekileri nükleer savaşı başlatmaya kışkırtır» şeklindeki sefil iddia, tümüyle, komplocu tarih kuramına dayanır ki buna göre devrimlerin meydana gelmesinin nedeni sorumsuz ajitatörler ya da «perde ardındaki» sinsi «güçler» dir. Biz, eski moda bilimsel sosyalistlerin ise farklı bir kuramı var: bu da, verili toplum biçimlerindeki içsel çelişkilerin, iktidarı savunma ya da ele geçirme peşinde olan özgül politikacı gruplarının ya da insanların planlarından, hesaplarından veya projelerinden bağımsız olarak, dönemsel patlamalara yolaçtığı şeklindeki kuramdır. Gerçekten de bu tür «dengeyi bozucu devrimler» için zaman olgunlaştığında, hiçbir güç ya da hiçbir özgül politika (baskı ya da taviz ya da bunların ince bir bileşimi) bunları durduramaz. Bunlar yarı feodal toplumda, 15-16. yüzyıldan itibaren (Bohemya, Benelüks ülkeleri) 19. yüzyılın başına dek birer zincir halkaları biçiminde ardarda gerçekleşmişlerdir. Bunların burjuva toplumunda, Paris Komünü'nden ve 1917 devriminden bugüne dek (1848 devrimleri birinci tip ile ikinci tip arasında bir köprüydü) gerçekleşmesini de gördük.

Öyle ki, sorun, «dengenin bozulmasının» nasıl önleneceği değil (bir kasırganın meydana gelmesini ya da bir yanardağın patlamasını da önlemeye çalışabilirsiniz), nükleer bir kıyameti atlatmak için mücadeleyi ilerletmek yönünde bu denge bozulmalarını nasıl etkilemek gerektiği sorunudur. Bizim vardığımız sonuç açıktır: ancak bu «denge bozucu» devrimlerin başarıya ulaşması halinde, çılgınca nükleer silahlanma yarışı karşısında kitlelerin dünya ölçeğinde gücü pekişir. Bunların yenilgiye uğramasına izin verilirse, o zaman kitlelerin moral bozukluğu ve pasifliği ve dolayısıyla nükleer kıyamet tehlikeli artar.[9]

Bu tartışmanın odak noktasında bir ve yalnızca tek bir merkezî sorun var: potansiyel devrimci (ya da kurtarıcı) özne sorunu. Marksizm kadar eski olan ve yalnızca Lenin ve Troçki tarafından değil, Marx ve Engels, Rosa Luxemburg ve Gramsci ve son yüz yıldır tüm önde gelen devrimci sosyalistler tarafından savunulan çizgiye ancak bir tek şekilde tutarlı bir biçimde karşı çıkılabilir: bu da, sınıfsız bir toplum için mücadelede bugün burjuva toplumunda ve emperyalist dünyada **potansiyel olarak** (kuşkusuz sürekli olarak değil) etkin tek devrimci gücün ücretli emek olduğunu inkâr etmektir. André Gorz, Rudolf Bahro, Hobsbawn ve en azından özünde E. P. Thompson tarafından ifade edilmiş olan «proletaryaya elveda» tavrı ancak iki sonuçtan birine yolaçabilir. Her ne kadar bugünkü alternatif yalnızca barbarlık değil, insanlığın nükleer mahvı da olmakla birlikte, bu tavır ya bizzat sosya-

9. İtalyan Komünist Partisi, Avrupa'daki «denge»yi bozacağı için ülkesinin NATO'dan çıkmasına karşı. Ama herhangi bir Batı Avrupa ülkesinde işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi de «Avrupa'daki dengeyi bozacağı» için, bu iddia aslında sosyalist bir devrimi dışlamaktadır. Bir askeri darbe tehlikesinin varlığı halinde de, aynı şekilde, işçi partilerinin teslim olmaları gerektiği iddia edilebilir; aksi takdirde ordu ve dolayısıyla NATO zayıflayabilir ki, bunun da Avrupa dengesi üstünde kötü etkileri olabilir. Bu tip bir mantığın saçmasapan yönlere yol açtığı açıktır.

lizmi yeniden tam bir ütopya diye mahkum eder; ya da proletaryanın yerine geçirmek üzere, bizi sınıfsız bir toplumun temellerini atabilmek konusunda ahlâki-ideolojik eğilimleri bir yana, ekonomik potansiyelleri açısından da proletaryayla kıyaslanmayacak ölçüde yetersiz olan başka «devrimci aracılar»a (küçük meta üretimiyle uğraşan üçüncü dünya köylüleri, «yüzer gezer» aydınlar, marjinalleşmiş kaçkınlar vb.) yöneltir.[10]

Kuşkusuz kimileri bizzat Avrupa burjuvazisinin, iki «süper gücü» durdurmaya niyetli ve bunu yapabilecek yetenekte, barışçı eğilimli bir güç olduğuna inanıyorlar. Ama işçi hareketi ve örgütlü işçi sınıfı bir yana, savaş aleyhtarı hareket, Reagan yönetiminin daha radikal önerilerine karşı nükleer silahlanma yarışını «ılımlı» bir hale getirebileceklerini iddia eden Avrupalı emperyalistlere — öncelikle Fransızlara, Batı Almanlara ya da İngilizlere — «eleştirel destek» sağlamamalıdır.

Barışçı bir Avrupa Burjuvazisi Miti

Bir kere, önümüzdeki silahlanma yarışının «teknik» yönleri ile ilgili politik bölünmeler «Avrupa'yı Amerika'ya karşı» getirmekten çok, bizzat çeşitli emperyalist hakim sınıfların **içinde** oluşmaktadır. İkinci olarak, Avrupalı emperyalistler hiç de nükleer silahlara ya da Atlantik ittifakına karşı değildirler. Onlar, gerçek nükleer silahsızlanma değil, bu ittifakın **içinde** daha çok söz ve denetim hakkı peşindedirler. Üçüncü olarak, ABD emperyaliz-

10. Örneğin, ekoloji hareketinin kesimleri tarafından, giderek daha çok insanın «tüketim toplumu»ndan çekilerek «ikili bir ekonomi» kurulmasına verdikleri öneme bakınız. Bu, bugünkü kriz koşullarında tamamiyle Sermaye'nin stratejik hedeflerinden birine karşılık düşmektedir: insanlara sürekli işsizliği ve genç, kadın, yetişkin erkek ve göçmen işçi kitlelerinin emek piyasasından atılmalarını iyi birşey olarak kabul ettirmek; işsizliğin yükünü, bir meta olarak işgücünün genel fiyatının ek bir kısmı olarak tutmaktansa, bu yükü bizzat işsizlerin kendilerine yüklemek; sınıf dayanışması ve herkes için kollektif çözümün yerine elitist partikülarizmi getirmek.

mi, Avrupalı ortaklarını-rakiplerini, birliklerini Avrupa'dan geniş çapta çekmekle gerçekten tehdit etseydi, kendi iktidarı konusunda ne morali yıkılmış, ne de inancını yitirmiş olan Avrupa hakim sınıfının cevabı, kuşkusuz, bağımsız bir Avrupa nükleer gücünün oluşturulması olurdu. Bu konuda Fransız ve İngiliz burjuvazileri başlangıç olarak bir çekirdek zaten oluşturmuştur ve Batı Alman emperyalistleri, zaten yer yer ABD ve SSCB'ninkinden de üstün teknolojik olanaklara sahiptir. Henüz hiç kimse, nükleer tetik üzerindeki Avrupalı parmakların, ABD'li parmaklara göre insanlığın yaşayakalması konusunda daha tehlikesiz olacağını ispatlamamıştır.

Sonuncu ve en önemlisi de, ileriyi göremeyen, oportünist bir «ittifak» oluşturmak kitleleri nükleer silahlara ve genel olarak savaş tehlikesine karşı mücadelede seferber olmaktan alıkoymak demektir. Bunun en iyi kanıtı Fransa örneğidir. Fransa'da Mitterand rejiminin iktidara gelmesinden de önce gerek Sosyalist Parti'nin gerekse Komünist Parti'nin «bağımsız» Fransız nükleer caydırıcılığını desteklemiş olmasının sonucu olarak, savaş aleyhtarı hareket, bugün nitel olarak, Avrupa'nın diğer büyük ülkelerindeki hareketlerden, aslında başlıca emperyalist ülkelerdeki hareketlerden daha zayıftır. Uzağı görmeyen ve oportünist bir biçimde, «acil» nedenlerden hareketle «sınıflararası itifaklar» geliştirildiği ölçüde, Fransa'da geniş bir savaş aleyhtarı harekete hamle kazandırmak o denli zor olacaktır.

Saf manevracı kötü yöneticilerin inançlarının aksine, sınıf işbirliğinin, tüm politik alanlarda aynı anda ortaya çıkan ve işleyen tutarlı bir mantığı vardır. Kendi emperyalist burjuvazinizin dışardaki (Malvinas / Falkland / savaşı) ya da içerdeki (kemer sıktırma) politikaları önünde teslim olmaksızın, ABD emperyalizmini «gemliyor» bahanesi ile bu burjuvazinin nükler silahlanma yarışı önünde teslimiyetçi davranamazsınız. Böyle davranmakla emekçi kitleleri moral çöküntüsüne uğratır, saflarını dağıtır, onları seferber etmekten alıkoyar ve yalnızca muazzam anti-kapitalist potansiyellerini de-

ğil, muazzam anti-savaş potansiyellerini de zayıflatırsınız.

Bunu anlamayanlar, Bernstein'la başlayıp 4 Ağustos 1914 ve 30 Ocak 1933'den 1 Eylül 1939'a giden o berbat gidişi, yani Avrupa işçi sınıfını birbirinden beter, herbiri bir diğerine neden olan bir felaketler zinciriyle başbaşa bırakan olayları tekrar etmek istiyorlar. Ancak bu kez felaketler zincirinin sonu intihardır. Reformizmin, tedriciliğin, sınıf işbirlikçiliğinin bütün tohumları ile daha başlangıçta mücadele etmek daha iyidir; çünkü sonunda bunların meyvaları çok acı olacaktır. Tehlike hazımsızlık değil, yaygın kanserdir.

Burada karşımıza çıkan şey özel ya da yeni birşey değil. Bu, reform ve devrim arasındaki karşılıklı ilişki şeklindeki daha genel sorunun özel bir çeşitlemesinden başka birşey değildir. Devrimci Marksistler reformlar için mücadele ile anti-kapitalist mücadeleyi birbirinin karşısına koymazlar. İşçi sınıfının seferberlik, öz örgütlenme ve öz güven düzeyini güçlendirici her gerçekleşen acil talebin, kapitalizmin yıkılması için sınıfın mücadele yeteneği ve bilinç düzeyi üzerinde ancak olumlu sonuçları olabilir.

Ama bunun tersi de doğrudur. Reformları gerçekleştirmek uğruna sınıflararası itifaklara ve burjuvazinin «barışçı» kesimleriyle politik «bloklar» kurulmasına acil öncelik veren, ya da emekçi kitlelerin maddi ve politik çıkarları mücadelesini bu reformların gerçekleştirilmesi «önceliği»ne göre ikincil duruma sokan veya burjuva ya da küçük burjuva «müttefiki kaçırıyor» bahanesiyle işçi sınıfının bağımsız seferberliğini ve öz örgütlenmesini frenleyen her reform mücadelesi **biçimi**; işçi sınıfının sınıf bağımsızlığı, öz güven ve öz örgütlenme düzeyini düşürecek, Emek ve Sermaye arasındaki temel uzlaşmaz çıkar çatışmasını gözden saklayacak, kapitalist sistemin temel yıkıcı dinamiklerini gözden saklayacak, nükleer intihar tehlikesini yoketmek için kapitalizmin yokedilmesinin kesinlikle gerekli olduğunu işçi sınıfına unutturacak ve böylelikle yalnızca işçi sınıfının dünya çapın-

daki anti-kapitalist mücadelesinin çıkarlarına karşı hareket etmiş olmakla kalmayacak, aynı zamanda barış mücadelesine de karşı hareket etmiş olacaktır.

Batı Avrupa'ya Pershing ve Cruise füzelerinin yerleştirilmesine karşı tek gündemli kitle kampanyalarını destekliyor muyuz? Elbette. Ama biz işçi sınıfı hareketinin ve devrimci örgütlerin, kendi sınıf yöntemleri ile mücadele eden, politik, ekonomik ya da sosyal alanlarda da emperyalist burjuvazinin herhangi «barışçı» kesimine bir gıdım bile taviz vermeyen, anti-kapitalist ve anti-emperyalist genel programından, propagandadan ve eğitimden ve pratik hazırlığından bir an olsun vazgeçmeyen, kapitalizme karşı mücadeleyi «daha iyi günlere ertelemeyen» bağımsız bir güç olarak bu kampanyalara katılmasından yanayız.

Bu seçimin «dogmatizm»le, «sekterizm»le, «neandertal Troçkizm»le (E.P. Thompson'un deyimiyle) ya da «maksimalizm»le hiçbir ilgisi yoktur. Tam tersine, barış hareketine en geniş sekter olmayan katılımı sağlamaktadır; çünkü, ancak bu tür bir bileşimin uzun dönemde barış ve sosyalizm davalarına aynı anda ve etkin bir biçimde hizmet edebileceği şeklindeki tarihsel ve ampirik olarak kanıtlanmış varsayımdan kalkınmaktadır.

Kuşkusuz Pershing ve Cruise füzelerinin Batı Avrupa'ya yerleştirilmelerini engellemek ileriye doğru atılmış bir adım olacaktır. İşte bu nedenle, bu amaçla verilen mücadeleye şevkle katıldığımız gibi, İngiltere, Belçika, Hollanda, İtalya, Danimarka, Norveç ve Batı Almanya'nın NATO'dan çıkması, İspanya'nın da katılmaması için daha bir şevkle mücadele etmekteyiz. Ancak bu acil hedefler için, bunların kalıcı olabilecekleri yanılsamasına kapılmadan mücadele ediyoruz. Eğer gerçekleştirilebilirlerse, bunlar ancak birer kısmi ve geçici kazanım olacak, emperyalist burjuvazi Batı Avrupa'da iktidarda kaldığı sürece kesin kazanımlar olmayacaklardır. Bu burjuvazi, emperyalist ittifakı bozmak istemiyor; ilkede yeni füze sistemlerine karşı çıkmak değil, yalnızca kendi belirli özel sınıf çıkarlarına göre bu ittifakı biraz düzeltmek istiyor.

Batı Avrupa'da burjuva devlet iktidarı ayakta kaldıkça durumun bu açıdan kalıcı bir biçimde değiştirilebileceği yanılsamasını yaymamalıyız. Bu tür yanılsamalar çabucak geri teperek kitle hareketinin ve işçi sınıfının aleyhine dönüşür.

Fransa ve İngiltere nükleer silahlarını, gelecekteki bir sosyalist Avrupa'nın, ABD emperyalizminin nükleer tehdidine (ve de Sovyet bürokrasisinin işgal tehdidine) karşı bir savunma temeli olarak elinde tutmamalı mı? «Nükleer öz savunma»nın saçma bir anlayış olduğunu daha önce belirtmiştik. Kendinizi nükleer serpintiyle gelecek ölüme terkederek «savunamazsınız». Saldırganlığa karşı ABD ve SSCB halklarını nükleer misillemeyle «tehdit» etmenin, sosyalist bir Avrupa'yı ABD emperyalizmine ya da Sovyet bürokrasisine karşı korumada etkili bir yol olacağı konusunda da kuşkuluyuz. Bizim inancımıza göre, dünyanın en güçlü radyo-televizyon istasyonunu kurmak; hiç kimsenin durduramayacağı kadar güçlü bir tonla, Amerikan, Sovyet ve Doğu Avrupalı kitlelerin ortak çıkarları, hedefleri ve sınıf dayanışması diliyle geceli gündüzlü seslenmek; bu seslenişi, Avrupalı işçilerin genel silahlanmalarına ve de herhangi bir işgale karşı, gerekirse yıllarca mücadele etmedeki açık kararlılıklarına ve **nükleer olmayan** iç savaşı sosyalist Avrupa'ya saldıracak ülkelere götürmeye bağlantılamak çok daha etkili olacaktır.[11]

Ama bütün bunlar biraz konumuzun dışında. **Bugün** sosyalist bir Fransa ya da sosyalist bir İngiltere yok; ka-

11. Sovyet bürokrasisinin, denetimini yitirdiği ya da eskiden Sovyet yanlısı hükümetlerin SSCB ile ittifaklarını kopardıkları bütün ülkelere askeri müdahalede **bulunmadığı**, çoğun unutulmakta. Bu bakımdan en belirgin istisna, 1948-1954 döneminde Yugoslavya ve 1960'ların başından yetmişlerin ortalarına dek Çin'dir. Her iki durumda da Kremlin sınırlarda geniş askeri manevralara ve diğer savaş hazırlıklarına (Çin durumunda nükleer silahların yerleştirilmesi de dahil) girişti ama sonunda açık askeri müdahaleden kaçındı. Bunun başlıca nedeni, Yugoslav ve Çinli kitlelerin, bilindiği gibi, silahlı olmaları ve uzun dönemli

pitalist Fransa ve İngiltere var. Sosyalist bir Fransa ve sosyalist bir İngiltere **olması için** — bırakın sosyalist Avrupa'yı — önce Fransız, İngiliz, Batı Alman, İtalyan, İspanyol ve diğer emperyalist hakim sınıfların sınıf iktidarlarının yıkılması gerek. Bu da ancak işçi sınıfının ve müttefiklerinin burjuvaziye ve onun sınıf iktidarına, iktidarının organlarına ve nükleer silahlarına karşı sistemli bir biçimde eğitilmesi ve örgütlenmesiyle yapılabilir. Diğer bütün taktikler arabayı atın önüne koşmaktır. Bunlar sonunda, burjuva devletinin sınıfsal yapısını gözden saklayarak, son verilişini çok daha zorlaştırırlar.

Kızıl Ordu'nun kurulabilmesinden önce eski Rus ordusunun yokedilmesi gerekliydi — Şubat 1917 devrimi sonrası da dahil olmak üzere. Bizzat Menşevikler de, emekçi kitlelerin çoğunluğunun Bolşevikler tarafından kazanılmasına yol açan ana politik hatalarının, «devrimin savunulması» için eski orduyu kullanmak olduğunu geç de olsa farkettiler. O feci hataya, yani eğer kitleler peşinden gitmiş olsalardı devrimin yenilgisine ve bizzat o ordu tarafından yönetilen karşı-devrimin zaferine yol açacak olan hataya düşülmemelidir.

Nükleer silahların ortadan kaldırılmasının mı yoksa kapitalizmin ortadan kaldırılmasının mı öncelikli olduğunu pasifistlerle tartışmak yanlıştır; yapıcı değildir. **Kapitalist sistemi ortadan kaldırmadan nükleer savaş tehlikesini ortadan kaldırmanın imkanı yoktur.** Üretim araçları üzerinde özel mülkiyet — ve onun getirdiği rekâbet ve piyasa ekonomisi, kişisel kazanç kararlılığı, kâr için üretim,

---

bir gerilla direnişini sürdürebilecek yetenekte olmalarıydı. Sovyetler Birliği Yugoslavya ya da Çin'i işgal etmeye kalkışsaydı, muazzam ekonomik, askeri ve politik bedelleri olan bitmez tükenmez bir savaşa girişmiş olacaktı. Kanımızca Afganistan müdahalesi, Afganistan'ın geriliği ve dört bir tarafından kara ile kuşatılmış olmasından dolayı uzun sürecek bir gerilla savaşına giremeyeceğine dair yanlış bir hesaba dayanıyordu. Kuşkusuz bugün Sovyet bürokrasisi bu yanlış hesabının karşılığında çok ağır bir fiyat ödemekte.

bireysel davranıştaki şiddetli tatminsizlik ve saldırganlık da dahil olmak üzere onun o korkunç mantığı — varolduğu sürece, hiçbir şey ve hiçbir kimse, grupların ve bireylerin insanlığı mahvetme potansiyeline sahip silahları yaparak daha çok para kazanmak amacıyla makine ve işgücü satınalmalarını engelleyemez. Toplumsal grupların insan soyunun yaşayakalması üzerine Rus ruleti oynamalarını engellemek için, hepimizin istediği şeyi güvenceye alacak toplumsal ve maddi koşulların yaratılması gereklidir. Bu da kapitalizmin dünya ölçeğinde yıkılışını, sosyalist bir federasyonun oluşturulmasını, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasını ve de tüm gizlilikten arındırılarak en geniş kamu denetimi altında kullanılmalarını gerektirir.

Böylece **pasifistlere / barışçılara / yönelttiğimiz eleştiri onların nükleer silahlar tehlikesini «abarttıkları» değil yeterince ciddiye almadıklarıdır.** Bizler Polonya'dan Portekiz'e kadar nükleer silahlardan arındırılmış bir Avrupa türünden hedefler için mücadeleyi kuşkusuz desteklemekle birlikte, barışçıları acil önlemlerle **yetinmekle** suçluyoruz. Biz onları, kapitalist sistem ve egemen ulus-devlet varlığını sürdürdükçe, korkunç tehlikenin varolacağı gerçeğini görmemekle suçluyoruz. Yani bu tehlike, **onların bazıları,** insan soyunun büyük bir çoğunluğunu hiçe sayarak nükleer bombalar yapmaya karar verebildikleri sürece devam edecektir. Radikal pasifistlere şunu söylüyoruz: insanlık neyin üretileceği ya da neyin üretilemeyeceğine karar verme hakkı ve gücünü eline almadığı sürece nükleer tehdit kâbusundan kurtulamayacaktır. Bu da özel mülkiyetin, kişiler ve devletler arasında rekabetin ve piyasa ekonomisinin ortadan kaldırılmasını getirir. Eğer bunun fiyatını ödemeye hazır değilseniz, bunun nedeni, insanlığı toplu intihara sürükleyen toplumsal sistemin değişmesindense insan soyunun yokolması riskini göze almayı tercih ettiğinizdendir. Çünkü savaşa karşı mücadele ile sosyalizm mücadelesi aynı davanın parçalarıdır. **Yalnızca** özyönetimli sosyalist bir dünya, silahlardan arınmış bir dünya olacaktır. Bu geze-

gende yaşayan kadın ve erkekler, yüzyüze oldukları korkunç tehlikenin bilinciyle, ölümcül silahların yapımının durdurulmasına ortaklaşa karar verecek ve bu silahların yasak kalabilmesini garanti edebilecek tek toplumsal sistemi kuracaklardır.

Biz, emperyalizmin bugünkü silahlanma yarışını sürdürmesine karşı her mücadeleyi, her somut acil seferberliği destekliyoruz. Ama aynı zamanda, kapitalist sistemi ortadan kaldırmadan silahların ortadan kaldırılabilmesinin mümkün olduğu şeklindeki **tarihi yanılsamayı** reddetmeyi bıkmaksızın sürdüreceğiz. Bu yanılsama, tıpkı 1950'ler ile 1960'lardaki, sermayenin hakimiyetini yıkmadan ekonomik krizi ve kitle işsizliğini çözmenin mümkün olduğu yanılsamasına benzemektedir. Bu tarihi yanılsamanın birincisi kadar etkili olması tehlikesi vardır; ancak bu kez sonuç insan soyu için bin kere daha korkunç olacaktır.

Kemerleri sıkma politikasına karşı verilen mücadele gibi, yeniden askerileştirmeye karşı verilen mücadele de ancak **genel bir anti-kapitalist** çözüm içinde ele alındığı takdirde başarıya ulaşabilir. İnsanlığın içinde bulunduğu bunalımın —ki nükleer intihara doğru giden yarış bunun en çarpıcı ifadesidir— burjuvazinin iktidarına son verilmesi ve dünya çapında bizzat üreticilerin planlı özyönetimlerine dayalı en geniş çoğulcu sosyalist demokrasiye geçilmesinden başka hiçbir tarihi çözümü yoktur.

Eylül 1983

Prag Çağrısı Üzerine Tartışmalar

Jacqueline Allio

Bir süredir Avrupa'nın bölünmüşlüğü sorunu, barış hareketinin iç tartışmalarında giderek artan bir önem kazandı. Doğu ve Batı'daki barış grupları arasında diyalog esas olarak bu konu etrafında başladı. Bu soruna Avrupa Nükleer Silahsızlanma kampanyasının (END) son dört toplantısında ayrılan yer, hareket saflarında bu konuya olan duyarlılığı göstermektedir. 1984'te İtalya'nın Perugia kentinde yapılan uluslararası toplantıdan sonra, Avrupa Parlamentosu'nda Alman Yeşiller'inin milletvekili Dieter Esche'nin girişimiyle bir Doğu-Batı Diyaloğu için Ağ oluşturuldu. Bu Ağ, 1985 Şubat'ında Batı Berlin'de «Yalta'dan 40 yıl Sonra Avrupa ve Barış» konulu bir başlangıç forumu örgütledi. Nisan 1986'da da Milano'da «Helsinki Anlaşması: Avrupa için bir hayalet mi yoksa bir umut mu?» konulu ikinci bir toplantı düzenledi. Aşağıdaki makale bu konuda başlamış olan bir tartışmayı çerçevelemeye çalışmakta.

***

Avrupa'nın bölünmüşlüğü sorunu, Batı barış hareketinin, geniş seferberlikler gerçekleştirmiş olmasına rağmen bir dizi ülkede ABD füzelerinin yerleştirilmesiyle birlikte uğradığı bir dizi gerilemeden sonra iyice ortaya çıktı. Bu yenilgiler, şimdiye değin ortaya konulan stratejinin daha derin biçimde sorgulanmasını da beraberinde getirdi. NATO ülkeleri hükümetlerini çılgınca silah yarışından geri durdurmak konusundaki başarısızlık, 1945'te Yalta anlaşmasıyla kurulan ve 30 yıl sonra Helsinki An-

laşmasıyla onaylanan statüko politikasının, Avrupa'nın iki bölümünde Amerikan emperyalizmi ve Sovyet bürokrasisinin hegemonyalarının muhafaza edilmesinde nasıl bir ağırlık taşıdığını göstermiştir...

Güç Bir Diyalog

Doğu Avrupa'daki bağımsız gruplarla diyalog her zaman kolay olmamıştır ve bir dizi engelin ve yanlış anlamanın üstesinden gelinmesi gerekmiştir. Herşeyden önce doğrudan iletişimde güçlükler vardır; çünkü Doğu'daki bağımsız barış eylemcileri kendi ülkelerinde toplantı yapmakla baskı tehlikesiyle yüzyüze kalmaktadırlar ve Batı'da düzenlenen uluslararası forumlara katılmak için gerekli vizenin verilmesinde yetkililer inatlı bir red tutumu içindedirler. Aynı zamanda, bürokrasi tarafından Batı barış hareketlerine ilişkin olarak Doğu Avrupa ülkelerinin çoğunda oluşturulacak hayırhah bir görüntü, tabii ki anlaşılır bir güvensizlik serpiştirecektir.

Bir başka sorun da şudur: baskıya maruz kalan bağımsız aktivistlerle olan ilişkilerini feda etmek noktasına dek giderek Doğu'daki resmi komitelerle iyi bir ilişki sürdürmek kaygısı taşıyan Batı'daki kimi örgütler birer hain olarak görülmekteler. Barış sorununa yaklaşım tarzındaki temel farklılıklar bir kenara bırakıldığında bile, Batı'daki ve Doğu'daki acil meseleler aynı değildir. Batı'da, barış hareketleri herşeyden önce füzelerin yerleştirilmesine karşı kavga verilmesini vurgulamışlardır. Gösterilerini bu konu etrafında yoğunlaştırmışlar ve tek taraflı silahsızlanma önlemlerini talep etmişlerdir. Doğu ülkelerinde ise, barış aktivistleri öncelikle ve bazen de yalnızca düşüncelerini ifade etme ve örgütlenme şeklindeki demokratik hakları öne çıkarmışlardır; çünkü bunlarsız, barış için tartışma ve eylem önerilerinde bulunmak safi soyutlama olarak kalırdı.

Her ne kadar bir barış örgütü olarak tanımlanmasa da, 77'ler Bildirgesi [Çek insan hakları grubu] bu tartışmada önemsiz olmayan bir rol oynamıştır. Gerçi Çekoslovakya'da, Doğu Almanya'dakiyle kıyaslanabilir bir barış

hareketi yoktur ama, Bildirgeyi imzalayanlar, çeşitli vesilelerle Batı'daki savaş aleyhtarı harekete açık mektuplar yöneltmişlerdir. Böyle bir tutum almakla, bu konudaki fikir ayrılıkları ne olursa olsun, Bildirge yazarları Doğu Avrupa'daki diğer barış aktivistleri arasındaki tartışmaya ivme kazandırmışlardır. Temmuz 1985'te Amsterdam'daki END toplantısına (*) yönelttikleri çağrı (Helsinki Anlaşması sorunları üzerinde duran ve Prag Çağrısı olarak bilinen çağrı) gerek Doğu'dan, gerekse Batı'dan düzinelerle yanıtın ortaya çıkmasını sağladı. Tartışmaya gelen bu katkılar, Helsinki Anlaşması'nın gerçek anlamı ve yönelişi konusunda Çağrı yazarlarınca ifade edilen bakış

(*) Daha önceki yıllarda Brüksel, Berlin, Perugia ve Amsterdam'da yapılan END toplantılarının sonuncusu 5-8 Haziran 1986'da Fransa'nın Evry kentinde yapıldı.

Esas olarak barış hareketlerinden, sendika yöneticilerinden ve kilise temsilcilerinden oluşan 650 kişinin katıldığı bu toplantıda Sovyet barış hareketinin resmi temsilcilerinin yanısıra Doğu Avrupa'dan bağımsız barış hareketlerinin temsilcileri de yer alıyordu.

Toplantıda Nikaragua'nın Esteli kenti belediye başkanı, Güney Afrika Kongresi, Filistin Kurtuluş Örgütü temsilcisi ile Polinezya Kurtuluş Cephesi lideri Oscar Temaru da bulunuyordu.

Barış hareketlerini güçlendirmek, zenginleştirmek ve derinleştirmek yolunda bir girişimin olduğu daha önceki toplantıların aksine bu kez çeşitli konular üzerine 40 çalışma grubu, barış hareketine yeni bir ivme vermeyi mümkün hale getirmedi. Tam tersine Evry toplantısı tartışmanın esas olarak Avrupa'nın güvenliği, caydırma, silah politikası ve Eureka / bir uzay projesi / üzerinde odaklaşmasıyla bir gerilemeyi temsil etti.

Üstelik tartışmayı sağa kaydırmakta etkili olan kurumsal güçler bu kez daha geniş bir temsil durumundaydılar. Danimarka Sosyal Demokrat Partisi, İngiliz İşçi Partisi, İspanyol Sosyalist Partisi (PSOE) ve İtalyan Komünist Partisi kendilerinin silahsızlanma, NATO, Orta Amerika, Akdeniz ve Yıldızlar Savaşı projesi üzerine genel tutumlarını ileri sürmeye çalıştılar. Ama sınırlı amaçlar için bile olsa kitle seferberliklerine ilgi duyduklarını gösteren bir işaret vermediler.

açısından bir hayli farklı açıların varlığını da ortaya çıkardı.

Çağrı yazarları, savaş aleyhtarı hareketi, [Helsinki'de] imza koyan devletler hesabına bir barış andı olarak gördükleri bir belgeyi anlamamakla suçluyorlar. Ne var ki tartışmada yer alan ve mevcut hükümetlerin barışçı niyetlerinden şüphe eden birçok insan, uluslararası anlaşmaların, düpedüz uygulanmamakla, birer değersiz kâğıt parçasından öte bir değer taşımaması hakkındaki şüphelerini gizlemediler. Polonya'dan KOS'un [Toplumsal Direnme Komitesi - Solidarnosc'la bağlantılı bir yeraltı örgütü] Prag Çağrısı'nı imzalamayı reddetme nedenlerinden biri budur. Çoğu insan statükonun kabul edilmesi fikrine, bu fikir askeri blokların dağıtılması perspektifine tümüyle ters düştüğü için isyan etti.

Demokratik özgürlükler sorununda, Prag Çağrısı çelişik yorumlara yolaçacak ölçüde bulanıktır. Özellikle Doğu'da olmak üzere, «Batı demokrasisi» hakkında yanılsamalar besleyen ve ABD'yi pirupak gören birtakım insanlar, tek askeri saldırganın Sovyetler Birliği olduğunu söylemedikleri için Çağrı yazarlarını kınamaktalar. Batı Berlin'li Doğu-Batı inisiyatifinden yana aktivistler gibi kimileri ise, ya da bizler, onların verdikleri yanıtlarda Batı'da demokratik hakların gün be gün çiğnenişine ilişkin vurgulamanın yapılması ihtiyacını duymaktayız.

Tartışmaya gelen katkıların hemen hemen hepsi, Doğu'da demokratik özgürlüklerin tümden yokluğu üzerinde ısrarla duruyorlar. Bu nokta Çağrı'da açıkça yüzyüze gelinmeyen bir konu.

Avrupa'nın Birleşmesi Sorunu

Çağrı metninin suskun kaldığı ve bize göre asli bir şey olan konulardan biri de, aksi takdirde demokratik ve bağımsız bir Avrupa'dan sözedilemeyecek olan toplumsal, ekonomik ve politik dönüşümler konusudur. [İleride]ki sayfalarda yer alan ve Alman Demokratik Cumhuriyeti'ndeki bağımsız barış hareketinin önde gelenleri tarafından imzalanan Doğu Alman katkı metni, bu soruna

cepheden yaklaşma cüretini gösterebilmektedir. Bu metni imzalayanlar için bu sorun, kıtamızın barışçı bir temelde birleştirilmesi için bir önkoşuldur. Kötülüğün köklerine saldırmadan bölünmüşlüğe son vermeyi nasıl tasarlayabiliriz? Bütün toplumsal ve politik adaletsizliklerin, işsizliğin, yoksulluğun, çevrenin tahrip edilmesinin nedeni olan mantığa darbe indirmeden bölünmüşlüğe son vermeyi nasıl tasarlayabiliriz? Ve Doğu'da üretim araçları üzerindeki tasarruf tekeliyle kendi ayrıcalıklarını sürdürmek için kitlelerin en temel ihtiyaçlarını reddeden, emperyalist askerî politikadan bir nebze ilerde olup ülkenin gelişmesi ve yaşam standardı açısından saçma bir iktisat politikası dayatan bürokratik bir azınlığın baskıcı rejiminin sürmesine karşı çıkmadan, bölünmüşlüğe son vermeyi nasıl tasarlayabiliriz?

Avrupa'nın bölünmüşlüğü üzerine tartışma ve bu bölünmüşlüğün meydana geldiği tarihsel, siyasal ve toplumsal bağlar işte bu çerçevede büyük önem kazanır.

Bizim kanımızca, savaş aleyhtarı hareket, ancak herkes için anlaşılabilir basit ve acil nitelikte sloganlar etrafında eklemlenmiş olması halinde, toplumsal bir kitle hareketi olarak varolabilir. Bu anlamda, hükümetlere yöneltilen tek taraflı silahsızlanma talepleri, ister yerleştirilmiş nükler füzelerin sökülmesi ister meydan okuduğumuz askerî bir politikanın herhangi bir yönünü hedef alıyor olsun, kesinlikle güncel olmayı sürdürmektedir. Ama bunu böylece söylemek, hareketin halihazırda yaşadığı krizi, yani hem strateji hem de liderlik krizini çözmeye yetmez. Bu krizin üstesinden gelmek için «Demir Perde»nin her iki tarafındaki ekonomik ve toplumsal sistemlerin gerçekliklerini hesaba katan bir yönelişin belirlenmesi gerekildir. Birleşmiş, demokratik ve barışçı bir Avrupa perspektifinin gerçekleşmesi için bu sistemlerin radikal dönüşümlerinin gerekliliğini de hesaba katan bir yöneliş olmalı bu. İşte Prag Çağrısı'na bu yolda ilerlemeyi kolaylaştırıcı tartışmaları başlatmış olması açısından yaklaşılmalıdır.

Mart 1986

Prag Çağrısı

Prag Çağrısı 11 Mart 1985'de imzalanmış ve aynı yılın Temmuz ayında Amsterdam'daki END (Avrupa Nükleer Silahsızlanma Kampanyası) toplantısına sunulmuştu.

*
**

Sevgili Arkadaşlar,

Avrupa topraklarında bir savaş görmeyeli 40 yıl geçti. Yine de Avrupa bir barış kıtası olamadı. Hatta bundan çok uzakta! Avrupa, iki güç bloğu arasındaki başlıca sürtüşme noktalarından biri olduğu için bütün bu dönem boyunca gerilim buranın sürekli bir özelliği olmuş, böylece de tüm dünya için bir tehdit oluşturmuştur. Bu kıtada bir savaş çıkacak olsa, bu savaş yalnızca dünya çapında bir çatışmaya dönüşmekle kalmaz, her halde tüm gezegen için ölümcül olur.

Avrupa'nın böylesine meşum bir rol oynamasının nedeni kıtamızın bölünmüş halidir. Bu nedenle ortak umudumuz bu bölünmenin üstesinden gelinmesinde yatmaktadır. Bu da ancak bugünkü duruma neden olan politik gerçeklerin yavaş yavaş dönüştürülmesi konusunda herkesin bilinçli bir kararlılık göstermesiyle gerçekleştirilebilir.

Oynak Bir Statüko

Savaşsızlık durumunun 40 yıl sürmesinin nedenlerinden biri, Yalta'da üzerinde anlaşılan askerî harekat alanlarının dönüşüp askerî ve politik bloklar haline gelmesiy-

le ortaya çıkan duruma, her iki tarafın da saygı göstermesi olmuştur. Statükoyu savunmak, korumak ve güçlendirmek için süregelen gayretlerin nedeni de, yaratılan bu dengenin bozulması korkusudur. Bu nedenle bir değişim süreci büyük bir hassasiyeti gerektirecektir. Herhangi bir tarafın üstünlüğü ele geçirme tehditleri böylesine bir sürece eşlik edemez. Aksine böylesine bir süreç bugünkü durumun tüm unsurları ile değerlendirilmesinin yanısıra garantileri ve güvenceleri gerektirir. Değişikliğin temeli olarak bugünkü durumun değerlendirilmesi gereklidir ki bu yüzyılda iki kez felakete yolaçmış olan eski tehlikelerin yeniden canlanacağı korkuları dağılsın. Ancak bugünkü durumun ötesine geçme ihtimalleri göründükleri kadar hepten elverişsiz değil.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı ve de onun Helsinki'de imzalanan Nihai Senedi gibi bunu izleyen konuşmalar ve Madrid Nihai Belgesi (Helsinki'yi izleyen konferans) yalnızca statüko'nun tanınması değildirler; bunlar aynı zamanda bir Avrupa ve Avrupa-Amerika işbirliği programını oluşturmaktadırlar. Bu süreç boyunca görüşmeler iki blok arasında değil, eşit katılımcılar arasında yapıldı; bu durum katılan tüm devletlerin bağımsızlığının altını çizmiş ve gerçekleştirildiği takdirde Avrupa'nın birleşmesine yolu açacak olan ilişkiler biçimini ilke düzeyinde kurmuştur. Daha da ötesi Avrupa kültürünün mirası olan barışın bölünmezliği ilkesi yalnızca devletler arası ilişkilerde değil, aynı zamanda devletle toplum ve vatandaşlarla hükümetler arasındaki ilişkilerde de somutlaşmıştır.

Hükümetlerin tüm taahhütlerini ve yükümlülüklerini yerine getirme zorunluluğu barış hareketi tarafından tam anlamıyla kullanılmamıştır. Uluslararası hukuk tarafından onaylanan bu tür bağlayıcı anlaşmalar, vatandaşların yalnızca hükümetleri üzerinde kamu denetimi uygulamakla kalmayıp aynı zamanda kemikleşmiş tutumları gevşetmek için yaratıcı yollar bulabilecekleri bir çerçeve oluşturur. Farklı ülkelerdeki koşulların çok çe-

şitli olmasından dolayı benzersizlikleri vurgulama ögeli mi var. Ancak ortak bir yaklaşım ve Avrupa dayanışması gerçekleştirilmek isteniyorsa bunlar tamamiyle anlaşılmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir.

Her bir vatandaşa, vatandaş gruplarına ve uluslara, yalnızca günlük hayatlarını değil aynı zamanda yaşayakalmalarını etkileyecek kararlara katılma hakkı verilmediği sürece demokratik ve egemen bir Avrupa düşünülemez. Bugünkü tehlikeli durumu aşmayı samimiyetle arayanlar arasında işbirliği ve diyalog çerçevesi içinde farklı silahsızlanma girişimleri ve öneriler getirilebilmelidir: nükleer silahlardan arındırılmış ve tarafsız bölgelerin yaratılması; bireyler, gruplar ve devletler arasında ilişkilerin teşvik edilmesi; saldırmazlık ve güç kullanımı ya da nükleer silahların kullanımından vazgeçme anlaşmalarının desteklenmesi; ve nihayet örneğin AET ile CMEA (*) arasında yakınlaşma gibi her türlü bölgesel anlaşmalar. Bu çerçeve içinde yurttaşlar çevrenin duygusuzca kullanımına karşı kampanya açabilirler ve hükümetlerin söylediklerine bakarak hükümet politikalarını ve bunların muhtemel sonuçlarını inceleyebilirler. Kısaca bireylerin, grupların ve hükümetlerin Avrupa ulusları arasında yakınlaşma ve özgür birleşmeyi hedefleyen ve bu arada da bu idealin gerçekleştirilmesini erteleyecek ya da engelleyecek her türlü tedbire karşı çıkan tüm eylemleri desteklenmelidir.

Alman Sorunu

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesine çalışırken bu güne dek tabu olan meseleleri, ki Almanya'nın bölünmüşlüğü de bunlardan biridir, gözardı edemeyiz.

(*) AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) üyeleri Fransa, Batı Almanya, İngiltere, İrlanda, Danimarka, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'dir.

CMEA (Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi ya da COMECON) üyeleri Sovyetler Birliği, Doğu Almanya, Bulgaristan, Macaristan, Romanya, Çekoslovakya, Polonya, Küba, Moğolistan ve Vietnam'dır.

Eğer hedefimiz Avrupa'nın birliği ise hiçkimse kendi kaderini tayin hakkından mahrum edilemez; ve bu aynı ölçüde Almanlar için de geçerlidir. Diğer bütün haklar gibi bu hak da ne başka halkların pahasına ne de onların korkuları gözardı edilerek uygulanmalıdır. Bu nedenle Avrupa'daki sınırları yeniden düzenlemeyi gerektirecek bir çözüm aranmayacağını açık açık belirtelim. Avrupa uzlaşması süreci içinde sınırlar, önemlerinin büyük bir kısmını yavaş yavaş yitirmeliler ama bu bile, milliyetçiliğe sapışı canlandırmak için bir fırsat olarak görülmemelidir. Bu durumu gözönünde bulundurarak Almanların bugünkü sınırları içindeki iki devletlerini birleştirmek isteyip istemedikleri ya da bu işi nasıl yapmak istedikleri konusunda özgürce karar verme haklarını açıkça tanıyalım. Bonn'un Doğulu komşuları ile yaptığı anlaşmalar ve Helsinki Anlaşmasının ardından Almanya ile bir barış anlaşmasının imzalanması Avrupa'nın olumlu dönüşümü için en önemli kalkış noktalarından biri olabilir.

Tabu olan başka bir konu da askerlerin çekilmesidir. Bu nedenle NATO ve Varşova Paktı'na, askeri örgütlerinin dağıtılması, Avrupa'ya yerleştirilmiş ya da yöneltilmiş tüm nükleer silahların kaldırılması ve ABD ile Sovyet askerlerinin Avrupa'daki müttefik topraklarından çekilmeleri konusunda görüşmelere bir an önce başlamalarını öneriyoruz. Avrupa kıtasındaki tüm ülkelerde askeri güçlerin, saldırganlık tehlikesini her bölgede ortadan kaldıracak bir düzeye indirilmesi böylesine bir anlaşmanın bir parçası olmalıdır.

Bunlar ve diğer hedefler, karşılıklı uzlaşma idealine hizmet eden ve bu nedenle herhangi bir taraf için hiçbir şekilde bir tehdit oluşturmayan içiçe bir sürecin bir parçası olmalıdırlar. Bizim istediğimiz Avrupa'yı üçüncü bir süper güç haline dönüştürmek değil, dünyanın tüm ülkeleri ile dostluk içinde yaşayan demokratik ve kendini yöneten tüm Avrupa topluluğu içinde özgür ve bağımsız ülkelerin ittifakı biçiminde süper güç blok yapısını kırmaktır. Birey olarak yurttaşların özgürlüğü ve saygınlığı, ulusların özgürlüğünün ve kendi kaderini tayininin

anahtarıdır. Ve dünya çapında bir nükleer savaş tehdidi getirmeyip, tersine, Avrupa'yı gerçek bir barış içinde birlikte yaşama örneği oluşturacak eşit ortaklar topluluğuna dönüştürebilecek olan, yalnızca egemen uluslardır.

Belki bu bir düş gibi geliyor kulağa. Ancak biz bunun Avrupalıların çoğunluğunun arzusunu ifade ettiğine, inanıyoruz. Bu nedenle, peşinde koşmaya değer bir idealdir bu; bundan da önemlisi, Avrupa, yurttaşlarının arzuladığı yola girmediği takdirde bugün dünya da içinde bulunduğu bunalımı aşamayacağı için önemli bir idealdir bu.

Görüşlerimizi anlayışla karşılayacağınızı umuyor, toplantınızda size başarılar diliyoruz.

İmzalar :

Jarmila Belikova, Vaclav Benda, Tomas Bisek, Daniela Biskova, Petr Cibulka, Jan Carnogursky, Albert Cerny, Jiri Dienstbier, Lubos Dobrovsky, Karel Freund, Jiri Hajek, Milos Hajek, Vaclav Havel, Ladislav Hejdanek, Oldrich Hromadko, Marie Lromadkova, Jirina Hrabkova, Jozel Jablonicky, Vladimir Kadlek, Eva Kanturkova, Bozena Komarkova, Jan Kozlik, Marie Rut Krizkova, Ladislav Lis, Jeromir Litera, Vaclav Maly, Anna Marvanova, Jaroslav Meznik, Pavel Murasko, Dana Nemcova, Radim Palous, Milos Rejchrt, Jakub Ruml, Jan Ruml, Jiri Ruml, Jan Sabata, Jaroslav Sabata, Anna Sabatova / küçük /, Anna Sabatova / büyük /, Libuse Silhanova, Jan Simsa, Petruska Sustrova, Petr Uhl, Vera Vranova, Josef Zverina.

Prag, 11 Mart 1985

Doğu Almanya'dan Bir Yanıt

Aşağıdaki metin, Doğu Alman barış hareketinin önde gelen bazı üyelerinin Prag Çağrısı'na cevabıdır.

***

Sevgili Arkadaşlar,

11 Mart 1985 tarihli çağrınız bizi oldukça etkiledi. Bildiğiniz gibi, Çağrı'da değindiğiniz sorunları ve bunların muhtemel çözümlerini bir süredir biz de tartışmaktayız. Ortak tartışmaya başlama hedefinizi ve Çağrınızı destekliyoruz.

Avrupa'nın bölünmüşlüğünün ve bundan doğan süper güç gerilimlerinin barış için büyük bir tehdit olduğuna biz de inanıyoruz. İnsan hayatına yapılan bu tehdidin zararlı etkisi olduğuna ve bunun bugünkü ve gelecekteki sorunlar (açlık, sosyal adaletizlik, çevre vb.) konusunda yapıcı bir biçimde düşünmeyi engellediğine inanıyoruz.

Askeri Bloklara Karşı

Çağrınızın ana noktalarına gelince, Avrupa'dan yabancı askerlerin çekilmeleri, askeri blokların dağıtılması ve bütün devletlere eşit egemen haklar veren bir Avrupa barış düzeninin kurulması konusundaki taleplerinize katılıyoruz. Bu konulardaki önerilerimizi faşizmden kurtuluşun yıldönümünde ABD kongresine yazdığımız mektupta dile getirdik.

Barış hareketinin bugüne dek CSCE (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) sürecine fazla önem vermediğini söylemekte haklısınız. Bunun başlıca nedenlerinden biri belki de bizim, Helsinki görüşmelerinin süper güçlerden gerçekten bağımsız olan ve ittifaklarına sadakatleri artık önem taşımayan ülkeler arasında yapıldığına pek inanamayışımızdır. Kuşkusuz Helsinki'den beri bazı başarılar gerçekleşti. Bir dizi ikili anlaşma ilgili devletler arasındaki ilişkileri düzeltti. Ama ülkelerimiz arasında gerçekte hangi değişiklikler oldu? Ne toplumlarımızın demokratikleşmesinde bir gelişme oldu, ne de her iki devlet, örneğin tek taraflı silahsızlanma girişimlerinde bulunarak silahlanma yarışının sona erdirilmesine kesin bir katkıda bulundular.

Helsinki, detant çağında Avrupa'da var olan askerî ve politik statükoya meydan okumadı. Eğer statükonun dönüştürülmesi için bir başlangıç noktası olarak ele alınsaydı temel olarak burada yanlış hiçbir şey olmayacaktı. Bizim hedefimiz böylesine bir dönüşümü zorlamaktır. Bunu yaparken kuşkusuz bu tür bir meydan okumayı harekete geçirebilecek hükümetler ya da politikacılar yokmuş gibi davranmamalıyız, davranamayız. Bunu yapmak varolan politik gücü gözardı etmek olur. Arzuladığımız politik gelişmeleri teşvik eden her adımı incelemeli ve desteklemeliyiz. Bu nedenle ifade ettiğiniz gibi, hükümetlerimizin sözüne güvenme konusunda CSCE Nihai Senedi'ni eskisine oranla daha çok kullanmamız konusunda size katılıyoruz. Son yıllardaki çalışmalarınız bunu yapmanın olasılığını göstermiştir.

Bizim için Çağrı'nızın daha önemli bir unsuru, Alman sorunu üzerindeki tutumudur. Bu sorun birçok Avrupa ülkesinde büyük kızgınlıklar yarattığı için bu konuda bir tavır takınmış olmanız ve bu konunun tartışılması çağrısını yapmanız bizi çok memnun etti. Almanya'nın Avrupa arenasındaki önemi, Almanlar olarak bizlerin özel bir sorumluluğumuz olduğu anlamına gelir. Avrupa sorununun çözümünün Alman sorunu çözülme-

den mümkün olduğuna inanmıyoruz. Ancak Alman tarihi, bizi, Almanya'nın ellerinde çok çekmiş olan ülkelerin korkularına saygı duyarak ve dikkatle ilerlemeye zorluyor. Avrupa'nın bölünmüşlüğü aşılmak isteniyorsa Alman sorununun muhtemel tüm çözümleri tartışılmalıdır. Almanlar bunu Avrupa'nın diğer tüm halklarıyla birlikte yapmalıdırlar; çünkü bugün kendi kaderini tayin hakkı, ancak diğer tüm Avrupa halklarının çıkarlarına saygı gösterdiği takdirde, detanta ve kıtamızın bölünmüşlüğünün aşılmasına katkıda bulunabilir. Bu nedenle Alman sorununun çözümü. ancak tüm Avrupa'yı içine alan bir anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olduğu takdirde bir rol oynayabilir. Her iki Alman devletiyle bir barış anlaşması imzalanması konusu, böylesine bir süreç çerçevesi içinde önemli olabilir. Kilit noktalar, Almanya'nın demilitarizasyonundan söz eden Potsdam Anlaşmasının yerine getirilmesi ve 1945'ten beri varolan Alman sınırlarının nihai onaylanması olacaktır.

Ülkelerimizdeki toplumsal ve politik ilişkilerin dönüştürülmesini barışçı ve bölünmemiş bir Avrupa yaratma amacında olan bütün Avrupa barış hareketlerinin hedeflerine ulaşılmasında önemli bir ön koşul olarak görüyoruz. Bu gayretler ancak askerî ve ekonomik statükonun aşılmasına dayandırılırsa başarılı olabilirler. Bir yanda kitle yıkım silahları ve konvansiyonel saldırı silahları ortadan kaldırılmalı ve aslında silahlanma yarışını sürdürmekten başka birşey olmayan sözde savunma sistemleri (SDI / Stratejik Savunma Girişimi - Yıldız Savaşları /) engellenmelidir. Öte yanda ise var olan değer sistemine karşı çıkmalı, hayat tarzımızı değiştirmeli, eski moda ideolojilerin yerine somut ütopyalar koymalı ve her zaman yeni büyüme modelleri tasarlamak yerine yeniden geleceği düşünmeyi mümkün hale getirmeliyiz. Güçsüzlük ve teslimiyet, korku ve önyargı, tahammülsüzlük ve saldırganlık, sessiz çoğunluğun kaderci tavrı — bütün bunlar «mantığın yumuşak gücü» ile aşılabilir (Lombardo-Radice). Biz bunları barış hareketinin görevleri ve bunların gerçekleştirilmesini de silahsızlanma ve yeni

politik yönler konusundaki birçok somut öneri kadar önemli görüyoruz.

Bir Kurtuluş Hareketi

Barış hareketi en geniş anlamda bir kurtuluş hareketi olmalıdır. Toplumun demokratik olarak yenilenmesi, insan haklarının yerleştirilmesi ve alternatif bir kültür için çalışan hareketler ve toplumsal ve ulusal azınlıklar gibi Ekoloji, Üçüncü Dünya ve kadın grupları da bu harekete dahildir. Barış hareketinin birçok hedefi işçi hareketininki ile aynıdır: sersemletici çalışmanın ortadan kaldırılması ve işyerlerinde kendi kaderini tayin etmenin yaygınlaştırılması. Üzerlerine yeni tehlikeler eklenmiş olmasına rağmen klasik bağımlılık ve sömürü ilişkileri hâlâ geçerlidir. Toplumsallaştırma ve ademi merkezileştirme vasıtasıyla her ne pahasına olursa olsun büyüme sisteminden kurtarılıp ekolojik hümanizme yöneltilmiş bir demokratik sosyalizm biçimi her iki ülkemizde de akla uygundur.

Bu sonuçlara ulaşmadan önce yapılacak çok şeyin bulunduğunun farkındayız. Kurumsal konumlarından dolayı statükoda herhangi bir değişiklik yapmaya karşı olanlar da dahil olmak üzere herkese çağrıda bulunmalıyız. Varlığımız ve insan onuru için gerekli olan tüm değişiklikler serbest ve halka açık bir tartışmanın parçası olarak harekete geçirilebilirler. Bu çapta değişikliklerin yapılabilmesi için gerekli zaman bizim gelecek kuşaklara özel bir saygı göstermemizi gerektiriyor. Barış içinde birlikte yaşamanın bir ön koşulu kişinin bireyselliğini tam olarak geliştirmesidir. Bütün eğitim kurumlarından özgürce yararlanabilme talebinin yanısıra hepimizin bir görevi de eğitimin varolan tüm kurumlardan bağımsız olmasını mümkünleştirmektir.

Halkın bağrında yer alan kurtuluş hareketinin güçlenmek için hem sınırların ötesinde her türlü bilgi ve iletişimden serbestçe yararlanmaya hem de her türlü baskı ve hileye karşı dayanışma içinde olmaya ihtiyacı vardır.

Çağrı'nızda sizinle bizim aramızda yoğun bir işbirliğinin başlangıcını görmekteyiz ve bunu bekliyoruz.

«Birleşik, tarafsız ve barışçı bir Avrupa varmış gibi hareket etmeye başlamalıyız» (Bertrand Russell Barış Kuruluşu'nun Çağrısı'ndan).

İmzalar:

Gabi Bechtle, Baerbel Bohley, Werner Fischer, Rainer Fluegge, Monika Haeger, Rene Hill, Ralf Hirsch, Almut Ilsen, Martin Koenig, Martina Krone, Irena Kukutz, Gisela Metz, Lutz Nagorski, Gerd Poppe, Ulrike Poppe, Ruediger Rosenthal, Jutta Seidel, Reinhard Schult, Wolfram Tschieche, Mario Wetzky, Rainer Eppelmann.

Berlin, 8 Haziran 1985

Helsinki, Diplomasi ve Barış Hareketi

Aşağıdaki yazı, Prag Çağrısı'na karşılık olarak, Doğu-Batı Diyaloğu için Avrupa Ağı'nın Batı Berlin grubunca yazılan bir belgeden başlıca pasajları içermektedir. Bu yazıda Helsinki Anlaşması'na nasıl bir tavır alınması gerektiği ele alınmakta ve Avrupa'nın her iki bölümünde hükümetlerce yürütülecek resmi hareketin olanaksızlığı ve sınırlılığı inceleme konusu yapılmaktadır.

*
**

Çağrınızın başlangıcında biz Batı'dakilere yanıt vermemiz çağrısında bulunuyorsunuz. Böylesi bir talebin, pek haklı olarak tesbit etmiş olduğunuz üzere acilliği, Batı ve Doğu'daki bağımsız hareketler arasındaki diyaloğun henüz önemsiz sayılamayacak birşey olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Bizim açık yanıtımızın barış hareketinde yer alan başkalarını da tartışmaya katılmaya teşvik edeceğini umuyoruz.

CSCE Açılım Getirebilir Mi?

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (CSCE), Batı barış hareketinde az ilgi uyandırdı. Bunun nedeni, askeri silahsızlanma sorununu bir kenara koymasıydı. Bu arada 1984'te Stokholm'de Silahsızlanma Konferansı vardı. Ama oradakiler de gerçek silahsızlanmayı ele almadılar.

Yalnız silah denetimi üzerine tartışmalar olmuştur ve bunda da ABD ve Sovyetler Birliği esas olarak kendi

hesaplarına pazarlık yapmışlardır. Avrupalı müttefikler görüşme masasından yalnızca kırıntıları toplamışlardır. ABD ve SSCB'nin hakim rolünü açıklayan şey onların nükleer üstünlüğüdür ve Avrupalıların kendi güvenliklerinde belirleyici unsur olarak nükleer silahları görmeleri gerçeğidir. Bizim barış hareketimizde böylesi görüşmelere pek ilgi duyulmamaktadır.

Siz, CSCE'nin eşit katılımcılardan oluşan bir forum olduğunu söylüyorsunuz. Biçimsel olarak bu doğrudur. Ama her iki Avrupa bloğundaki ülkelerin kendi hakim güçlerine bağlılıkları çok güçlüdür ve tarafsız ülkeler her defasında diyalog yollarını yeniden inşa etmeseler, bu durum, daha sonraki konferansların başarısızlığa uğramasına yol açardı.

CSCE, bloklara bölünmüşlük temeli üzerine inşa edilmiştir ve blokların yıkılması olgusuna karşı koymak üzere kullanılma tehlikesini ya da Avrupa'nın ABD ve Sovyet etki alanlarına bölünmesinin ve de toplumsal ilişkilerin değişmezliğinin bir garantörü olarak kullanılma tehlikesini hep taşır.

CSCE süreci 1970'lerde bir dinamizme sahip olabilmişti; çünkü SSCB'nin ve ABD'nin çıkarları kısmen çakışmaktaydı. Bu güçler aynı zamanda kendi Avrupalı müttefiklerince bu yola itilmişlerdi. Şimdiki dönemde liderlere dönmek ve CSCE'den gelen yükümlülüklerini yerine getirmedeki başarısızlıklarını sergileyip suçlamak önerisi, düpedüz, fazlasıyla genel görünüyor.

Bloklara bağlılık herhangi bir büyük ilerlemeye izin vermeyecektir. Bununla birlikte bize göre barış hareketinin CSCE sürecini ileriye götürecek ümitvar bir noktaya ulaşabilmek için tarafsız ülkelerle yapıcı bir diyaloğa girmesi anlamlı gözüküyor.

Batı Almanya'da SPD'nin (Alman Sosyal Demokrat Partisi) CSCE'ye yönelik politikasının barış hareketi için yararlı bir destek olup olmayabileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Muhalif olarak SPD bazı Amerikan silah projelerine karşı çıkmış ve Avrupa ve Alman çıkarlarına uyumlu bir politika geliştirmiştir.

Bununla birlikte SPD, CSCE'ye üç koşul getirmektedir: Avrupa'nın istikrarı için bloklar gereklidir; Varşova Paktı hükümetlerinin iç politik istikrarı gereklidir; Doğu-Batı ilişkilerinin politik olarak etkilenmesi ancak resmî kanallarla mümkündür.

Son tahlilde bu, NATO'nun bütün kararlarının onaylanmasına, SPD'nin Solidarnosc gibi hareketlerden uzaklaşmasına ve onun Doğu ve Batı'daki bağımsız barış grupları arasındaki bütün diyalogları bir kenara bırakmasına yol açar. Bu katı çerçeve, bizim CSCE çerçevesinde yer almış olan tartışmalara müdahale etmemiz için çok az yer bırakır.

Sizin çağrınız bizi CSCE belgelerini yeniden okumaya yöneltti. Bizzat hükümetlerin nelere aday olduğunu görmek şaşırtıcıdır. Gazetecilerin çalışmasına yönelik açılımlar, Doğu-Batı konferansları sırasında profesyonel grupların toplanmasına yönelik açılımlar vb. bütün olumlu vaadlere karşın, gerçek şudur ki, yaşananlar, Helsinki'deki sözlerle uyuşmamaktadır. Asla!

Helsinki Anlaşmasının üçüncü bölümünde «mesleki ya da kişisel nedenlerle geniş geziler olanağı» genişletilmeli deniyor. Siz de bizim gibi bilmektesiniz ki, siz serbestçe seyahat edememektesiniz ve biz de Doğu'ya gitmekten sık sık alıkonmaktayız.

Bu konferansa katılan devletler aynı zamanda «katılan diğer ülkelerden gelen süreli ve süreli olmayan malzemenin daha serbest biçimde dolaşımını ilerletmek» istediklerini iddia ediyorlardı: «Böylesi yayınlar okuma salonlarında da insanların hizmetinde olacaktır.» Bugün, daha önce de olduğu gibi, sizin ve bizim belgelerimiz de dahil olmak üzere, politik yazın hâlâ bunun dışındadır.

Sözü edilen örneklerin Doğu'daki ilişkiler için de geçerli olması rastlantı değildir. Sizin yüzyüze olduğunuz zalimce baskıyla kıyaslandığında, burada, Batı'daki koşullar oldukça farklıdır. Ama bizim için bile yurttaşlarla devlet arasındaki ilişkiler üzerine kavgayı sürekli olarak yenilememiz gerekiyor. Biz parlamenter demokrasi altında yaşıyoruz ve yine de parlamento, nüfusun üçte

ikisi karşıyken, topraklarımıza yeni füzelerin yerleştirilmesinden yana çıkmıştır.

Bizim hükümetlerimiz ve NATO, son olarak parlamentoda kararın alınmasından bir saat sonra füzelerin yerleştirilmesiyle görüldüğü gibi, kendi güvenlik anlayışlarını amirane tavırlarla giderek daha çok dayatmak zorundadırlar. Bir başka örnek de, askeri üsleri ablukaya alma olaylarına karışanlara karşı yürütülen sayısız adli yargılamadır.

Bizler bu örnekleri neden sunduk? Bunu yapmamızın nedeni, bir devlet diplomasisi aleti olarak CSCE'nin kısa vadede olumlu gelişmelere pek yol açamayacağını ve Helsinki Anlaşması'nda halklar için yararlı olan şeylerin kısmen tersine çevrildiğini açıklığa kavuşturmaktır. CSCE süreciyle ilgili olarak yapmaya başladığımız gibi, düşünecek olursak, diplomasinin farklı düzeylerini biribirinden ayırdetmek, Doğu'da ve Batı'da aktif olan bağımsız gruplar için varolan olanakları görmek zorundayız.

Daha belirleyici olan şey ise, şu anda bizim çalışmalarımızda CSCE'nin ne anlama geleceğidir. Taleplerinin uzandığı yer açısından, Batı Almanya'daki yeni barış hareketi, 1950'lerdekinden hiç de farklı değildir. Ama yeni bir harekettir çünkü yeni sosyo-tarihsel koşullarda faaliyet göstermektedir. Güvenlik politikası, denetimden çıkmış olan askeri ve diplomatik aygıtların denetiminden bizzat yurttaşların müdahalesi yoluyla çekilip alınmalıdır. Böylesi bir demokratikleşme süreci, örneğin kadın hareketinde ya da ekoloji hareketinde Batı Almanya'da gerçekleşmektedir.

Bu bakımdan, kurumsal güç/iktidar/üzerinde, onun yerini almaksızın etkide bulunabilecek bir «yurttaş gücü/iktidarı/» geliştirilmesi yoluyla, Doğu-Batı ilişkilerinin demokratikleştirilmesinde bizim Doğu-Batı diyaloğumuzu bir başlangıç olarak görüyoruz. Bu bağlamda CSCE'nin ne anlamı olabileceğini daha kesin biçimde sınamak zorundayız.

Doğu-Batı «Yurttaşlar İktidarı»

Kuşkusuz kültürel, gençlik ve bilimsel alışveriş olanakları vardır. Ama kurumsal çerçeve de olabildiğince sağlıklı biçimde belirlenmelidir.

Parmak bastığınız ikinci tabu (Alman birliğinden sonra) Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinden bütün yabancı askerî birliklerin çekilmesidir. Bu, Avrupa'da yeni bir barışçı düzenden ayrı tutulamaz. Almanlar arasında barış anlaşması yokken bu barışçı düzen nasıl ortaya çıkabilir? Savaştan galip çıkmış güçlerin askerî birlikleri, böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, belirli bir zaman sınırlaması olmaksızın buradaki varlıklarını sürdüreceklerdir.

Üstelik dört (!) müttefikler 1972'de, (iki Alman devleti arasındaki ilişkiler üzerine) Berlin anlaşmasında, kendilerinin birer fatih olarak işgal haklarını karşılıklı olarak yeniden teyit ettiler. İki Alman devletinin bu sınırlı egemenliği ve Berlin'in işgali, samimî çizgilerle düzenlenmiş barışçı bir düzenle bağdaşmayacaktır.

Bu bakışa sahip olmamızın nedeni yalnızca mevcut durumun kendi kaderini tayin hakkına olanak tanımaması değil, bu durumun aynı zamanda askerî paktları haklı göstermeye, Sovyet birliklerinin ve nükleer silahlarının Doğu Avrupa'nın sınır ülkelerinde varolmasını ve de Batılı müttefiklerin, en azından Amerikalıların buna karşılık düşen / tekabül eden / varlığını haklı göstermeye hizmet etmesidir.

Bu açıdan Batı Almanya ile Sovyetler Birliği, Polonya ve Çekoslovakya arsındaki anlaşmalar, tıpkı Doğu Almanya ve Sovyetler Birliği arasındakiler gibi, birer sahte barış anlaşmasıdır.

Bizim düşüncemize göre, Avrupa'nın bölünmesinin üstesinden gelinmesi için parmak bastığınız iki tabu (Alman birliği ve yabancı birliklerin çekilmesi) birlikte, aynı anda yıkılmalıdır. Askerî düzeyde bir ilk adım olarak belirli önlemler alınabilir — özellikle birliklerin azaltılması, kimyasal ve bakteriyolojik silahların gözetlenip izlenmesi ve nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler.

Ekonomik düzeyde bizim amacımız eşanlı teknoloji alışverişini de kapsayacak biçimde yoğun Doğu-Batı ticareti yoluyla gerçekleşebilir. Bizim AET gibi ültra-bürokratlaşmış bir üstyapıyla olan günlük deneyimlerimizden ötürü, AET ile COMECON arasındaki bir uzlaşmanın Avrupa'da barışçı bir evrimin uygun bir işareti olarak görülmesine sizlerden daha az eğilim duymaktayız.

AET'nin genişlemesi, bizim gözümüzde Avrupa'nın geleceği için olumlu bir işaret görebilelim diye NATO' nun yaygınlaştırılmasıyla yakından bağlantılıdır. Bu olay, daha çok Batı Avrupa ekonomik ve askeri bloğunun genişlemesini temsil etmemekte midir? İspanya ve Portekiz bloklardan birini artırmaktansa tarafsız Avrupa ülkeleri grubuna katılmış olsaydı birleşik bir Avrupa geleceği için bu daha anlamlı olmaz mıydı?

AET, Batı ve Güney Avrupa'nın çevrede yer alan bölgelerindeki yoksulluğu azaltmaya pek az katkıda bulunmuştur. Artık kimse bu ekonomik blokta demokratik bir gelişme umudundan sözetmiyor. Brüksel'deki AET bürokrasisinin ve Bakanlar Konseyi kararlarının gölgesinde, Avrupa Parlamentosu'nun pek bir anlamı yoktur. Batı Avrupa Birliği (WEU) çerçevesindeki yeni gelişmeler konusunda da endişeliyiz.(*) Ortak bir silah sanayi kurmak Batı Avrupa'nın politik kurtuluşuna hizmet etmez; daha çok, onu üçüncü büyük askeri güç haline getirme arzusuna karşılık düşer.

Tersine, sizin Avrupa'ya bakışınızın bizim anlayışlarınıza ve umutlarımıza uygun olduğunu düşünüyoruz :

«Birey olarak yurttaşların özgürlüğü ve saygınlığı, ulusların özgürlüğünün ve kendi kaderini tayininin

(*) WEU'ya üye devletler Fransa, İtalya, Hollanda, Lüksemburg, Batı Almanya, İngiltere ve Belçika'dır. WEU'nun amacı, ekonomi, politika ve askeri konularda Avrupa'nın tedrici bütünleşmesidir. Örgütün silah konusunda daimi bir komitesi vardır.

anahtarıdır. Ve dünya çapında bir nükleer savaş tehdidi getirmeyip, tersine, Avrupa'yı gerçek bir barış içinde birlikte yaşama örneği oluşturacak eşit ortaklar topluluğuna dönüştürebilecek olan, yalnızca egemen uluslardır.»

KOS'un Yanıtı

Aşağıda Polonya Sosyal Direniş Komitesi'nin (KOS), Prag Çağrısı'na yanıtı yeralmakta. Bu örgüt tirajı binlerle ölçülen **Kos** (karatavuk) adlı bir dergi çıkarmaktadır. Kendisine sosyalist demekle birlikte sol bir akımı temsil eder gözüken KOS'un Polonya solunun sağ kanadını oluşturduğu söylenebilir. END ile temasa geçen ilk Polonyalı gruptur.

*
* *

Sevgili Arkadaşlar,

Çağrınızın metnini büyük bir ilgiyle okuduk. Gerçek uluslararası durum ve bunun Avrupa halklarının arzularına göre değiştirilebilme yolları konusunda ifade edilen fikirlerin birçoğu bizimkilere benzemektedir.

Perugia Deklerasyonu'muzda belirttiğimiz gibi, dış ve iç şiddetten arındırılmış bir Avrupa, bir barış ve özgürlük Avrupası konusundaki idealinizi paylaşıyoruz. KOS'un «Barış Bölünmezdir» adlı bildirgesinde tutumumuzu ayrıntılı bir biçimde açıkladık.

Ancak bu ideali gerçekleştirmek için bugünlerde kıtamızda varolan ihtilaflı bütün sorunların kapsanması gerektiğine inanıyoruz. Almanya'nın birleşmesi ve Avrupa sınırlarının ihlal edilmezliği konusundaki tutumunuzu desteklerken — Berlin Konferansına KOS'un mesajı — Sovyetler Birliği tarafından bağımsızlıklarından mahrum edilen özgür halkların kaderinin aynı derecede önemli bir sorun olduğuna işaret etmek isteriz. Yeni bir Avrupa Litvanyalıların, Letonyalıların, Eston-

yalıların, Belorusların ve Ukraynalıların katkısı olmadan kurulamaz. Bu konunun Prag Çağrısı gibi önemli bir belgeye alınması gerektiğine inanıyoruz.

Helsinki görüşmeleri süreci konusundaki tümüyle olumlu görüşünüzü de paylaşmıyoruz. Bütün iddialarına rağmen bu süreç blok mantığını yeneceği yerde güçlendirmiştir.

Diğer önemsiz başka noktalarla birlikte bu çekincelerimiz bugünkü haliyle Çağrı'nızı imzalamamızı imkansızlaştırıyor.

Bununla birlikte bu tür ihtilaflı konuların, görüş alışverişinin başlangıç noktası olabileceği bir diyalogla giderilebileceğini düşünüyoruz. Böylesine bir diyalog, aynı değerleri paylaşan ve aynı kötülüklerle mücadele eden örgütlerimiz için hayatidir.

Aynı zamanda sizinle tamamen dayanışma içinde olduğumuz konusunda sizi temin etmek ve sizin toplumunuzda da hayatı vahşi bir şekilde etkileyen baskı ve şiddete karşı bizim toplumumuzun verdiği mücadeleye göstermiş olduğunuz sayısız desteğe duyduğumuz şükranı da ifade etmek isteriz.

Burada başlayan diyaloğun, bu mücadelenin zafere giden yolunda ileriye atılmış bir adım olmasını umuyoruz.

KOS, Varşova, 11 Haziran 1985

Barış ve Avrupa Birliği

Igor Lewy

Bu makalenin yazarı Polonya'da muhalif bir yayın organı olan **Robotnik**'in yazı kurulu ve Robotnik politik grubunun üyelerinden biridir. Aynı zamanda Wola politik grubunun yayın organı olan **Naprzod**'la da işbirliği yapmaktadır. Aylık yayın organı **Vacat**'da Batı'daki barış hareketleri içindeki tartışmaların ayrıntılı bir sunuşunu yapmış, Doğu-Batı Diyaloğu için Avrupa Ağı konusunda olumlu yaklaşımlar getirmiştir.

Aşağıdaki makale, Lewy'nin «Yalnızca Barış Değil» başlıklı yazısının Prag Çağrısı'na ilişkin önemli bölümlerini içermektedir. Bu yazıda Lewy Batı'daki barış hareketinin bir değerlendirmesini yapmakta ve kıtanın her iki bölümündeki barışçı güçler arasında yer alan tartışmaya katılmak isteyen Polonya muhalefetinin bir kesiminin perspektiflerini açıklamaktadır.

***

Toplantıdaki [Temmuz 1985'te Amsterdam'da yapılan dördüncü END toplantısı] en önemli belgenin 77'lerin Prag Çağrısı olması rastlantı değildi. Bu belge, şu an Batı Avrupa barış hareketinde hüküm süren duygu ve ortamı gayet iyi biçimde ifade etmektedir.

Bu anlamda bu belge, Doğu Avrupa'da muhalefetin bakış açısını temsil etmekten çok, hareketin büyümesini yakından gözleyen Avrupalılarca yazılmış bir belgeydi. Prag Çağrısı, olabilecek en iyi zamanda ortaya konan derinlemesine formüle edilmiş sorunları kapsamaktadır.

Çağrının amacı «özgür ve bağımsız ulusların, tümüyle Avrupalı ve dünyanın bütün uluslarıyla dostluk içinde yaşayan özerk bir demokratik topluluk çerçevesinde birliği yoluyla, bloklara bölünmüşlüğü aşmak»tı.

Böylesi çekici bir bakışın toplantı sırasında çeşitli yanıtlar doğurması ve başka yanıtlar da almakta oluşu şaşırtıcı değil.

Bu bakış birleşik bir Avrupa bakışıdır. Artık sınırların önemli olmayacağı, «yurttaşların özgürlük ve saygınlığı»nın Avrupa'nın özgürlüğü ve özerkliğine yolu açtığı bir bakış.

Bu amaca ulaşmanın bir yolu, her iki devletin mevcut sınırları dahilinde Almanya'nın yeniden birleşmesi, askeri blokların dağıtılması ve silah düzeyinin her iki taraftan gelebilecek saldırı tehdidini dışarlayabilecek ölçüde azaltılması yoluyla Almanya sorununun çözülmesiydi.

Bu hedefler genelde kabul edildi. Toplantı, bunlara ulaşmak için izlenecek başlangıç yollarını tanımlayacaktı. Amsterdam toplantısı bu soruna verilecek yanıtlar temelinde değerlendirilecektir.

Çağrı'nın fikirlerini uygulamaya sokmak için, bu bağımsız toplumsal hareketler ve yurttaş girişimlerinin, hükümetlerin eylemleri üzerinde artan bir etkide bulunması gerekir.

Böylesi bir durumun Batı'da mevcut olmayışının kanıtı, hareketin orta menzilli füzeler konusunda uğradığı yenilgidir. Bunun Doğu'da mümkün olmadığının kanıtı, Demirperde gerisi ülkelerdeki bağımsız hareketlerden gelecek delegelere ayrılan Toplantı'daki boş sıralardı.

Bizim Amsterdam'daki varlığımız yalnızca simgesel değildi. Barış aktivistleri, tıpkı Batı'daki müttefiklerin desteğinin bizim için kaçınılmaz oluşu gibi, bizim de kaçınılmaz olduğumuzu zaten anlamış bulunuyorlar. Prag Çağrısı'nın önemi salt zengin içeriğinden değil, aynı zamanda yazılışındaki kalkış noktasından da gelmektedir.

Çağrı aslında hiçbir ulusal parçacılık yansıtmamaktadır. Bu anlamda Doğu Avrupa'yı hiç görmemiş biri tarafından da pekala yazılmış olabilirdi. Sözcüğün en genel anlamıyla, Çağrı, bir Avrupa bakış açısıyla kaleme alınmış bir belgedir. Böylesi bir Avrupa bakış açısı, 77'ler Bildirgesi'nin barış hareketiyle daha yakın bağlar kurmasını kuşkusuz olanaklı hale getirecektir.

Başlangıçtaki Doğu-Batı diyaloğu yavaş yavaş bir Avrupa içi diyaloğa dönüşmüştür. Bu da, doğru yönelişte bir adımdır. Prag Çağrısı'nın yazarları Helsinki Konferansı'nın yaptıklarına, onun Nihai Senedi'ne atıfta bulunmaktadırlar. Böyle bir belgenin imzalanmış olmasının, anlaşan tarafların resmi bağımsızlığı ve egemenliğine ışık tuttuğunu düşünmektedirler. Çekler, uluslararası hukuğa harfiyen uymanın, buna fiiliyatta da saygılı olmaya yeterli olduğu sonucuna varmışlar.

«Detant» döneminde imzalanan Helsinki Kararları, bloklara bölünmüşlüğü resmen gözardı ediyor ve imza koyanların bloklardan bağımsız olduğu kurmacasını sürdürüyordu. Oysa bloklar devam etmektedir ve bu muhteşem belge de bu nedenle kadük kalmıştır.

Prag Çağrısı'na verdiği coşkulu yanıtlarda END, Helsinki Anlaşması hakkındaki çekincelerini açıklamakta, «liderlerimize yararlı gözükmediğinde kararlar ve diğer uluslararası anlaşmalar pek sık olarak öylesine kenara itilmişlerdir» görüşünü ileri sürmektedir. Ve meselenin aslı da budur.

Eğer İngilizler kendi hükümetlerinin Nihai Senet'te buyrulan önlemleri uygulamaya sokmadığından yakınıyorsa biz Polonyalılar, Çekler ve Ruslar ne diyebiliriz?

Eğer yalnızca adalet adına değil de etkili olarak ciddi biçimde hareket etmeyi gözetiyor ve bunu istiyorsak, bunca şişirilen Helsinki ruhuna dur demenin zamanıdır. Böylesi belgeler bizi öne atılmaya götürmemişse ve götürmeyecekse, bunun temel nedeni, bunu imzalayanların sınırlı ya da varolmayan temsiliyetleridir.

Eğer aslında yurttaşlar arasında Doğu-Batı diyaloğu istiyorsak, anlaşmalarda sözkonusu olan meselelere

yaklaşımda konuları resmi düzeyde tutmak için bir neden yoktur.

Hollanda'daki Evrensel Barış Konseyi (IKV) önderi Mient Jan Faber ile bir Doğu Alman barış aktivisti olan Rainer Eppelman, aralarında bireysel bir barış paktı imzaladılar. Bu sembolik jest, büyük ölçekli bir planın parçasıdır.

Öyle görülüyor ki böylesi bir paktlar sisteminin propagandadan öte anlamı olabilir. Her iki bloktan bireyler arasında kişisel temaslar, güveni artırabilir ve uluslar arasında büyüyen sürtüşmelerden doğan korkuları bertaraf edebilir. Gerçekten de tarih boyunca, savaş psikozu, savaşı olanaklı hale getirmenin başlıca etkeni olmuştur.

Eğer böylesi bireysel saldırmazlık paktlarının imzalanması yoluyla bağımsız toplumsal hareketler arasında anlaşmalara varılırsa ve bu anlaşmalar özel ulusal çıkarlardan öteye giden ortak bir politik bakışı gerçekleştirebilecek pratik işbirlikleri doğurursa, o zaman yalnızca barış değil, Avrupa birliğine ilişkin olarak da gerçek bir güvenceler sisteminden söz edebilir hale geliriz.

Politik faaliyeti uluslararası bir düzeyde eşgüdümlemek, şimdiye değin büyük güçlerin, özellikle Sovyetler Birliği'nin alanında kalmıştır. Toplumsal kurtuluş, barış ve bütünleşmeyi hedefleyen Avrupa'daki hareketin aynı ölçüde etkili bir baskı uygulayamaması için hiçbir neden yoktur.

Bu faaliyetlerin doruk noktası, Avrupa'da güvenlik ve işbirliği üzerine bir konferans toplanması olmalıdır. Böyle bir konferansa katılacak delegeler toplumsal hareketlerin, sendikaların, özerk grupların, ekolojistlerin ve politik örgütlerin temsilcileri olmalıdır. Yani bu konferans sıradan insanlardan oluşmalı, profesyonellerden değil.

Helsinki Anlaşması'nda yer alan Nihai Senet'in uygulanması için hükümetler devlet aygıtının tüm gücünü kullanabilirdi. Bunu yapmıyorlar çünkü Helsinki'de üst-

lenilen yükümlülükler konusunda ikiyüzlüdürler; çünkü onlar için bu, sadece bir propaganda vesilesiydi. Nihai bir Helsinki II anlaşmasına imza koyacak olanların ellerinde çok daha az kaynak olacak. Onların araçları ise, böyle bir anlaşmayı imzalayacak olan farklı örgütler ve bağımsız gruplar arasında işbirliği yapma arzusunda yatacaktır. Nihai Senet'in anlamı, böylesi örgütlerin sayısına ve gücüne bağlı olacaktır.

Kasım 1985

Ortak Hedeflerimiz Nasıl Gerçekleştirilebilir?

Jacqueline Allio - Ernest Mandel

1985 Temmuz'unda Amsterdam'da yapılan 4. END toplantısına gönderdiğiniz mektup, çeşitli katkılara neden olan bir tartışmaya yolaçtı. Son birkaç yıl içinde iki Avrupa bloğunun barış aktivistleri arasında başlamış olan diyaloğa verdiğimiz önemi vurgulamak isteriz. Prag Çağrısı gibi bir metnin varolması, dolaşımda olup okunması, tartışmalar başlatması insanları — özellikle Doğu'dakileri — tavır almaya zorlaması, barış hareketinin uluslararası karakterinin ve varolan tartışmayı yürütmek arzusunun göstergesidir. Bu, hiçbir biçimde, yeşermekte olan farklılıkları dıştalamak anlamına gelmemektedir. Bir dizi sorun üzerine belirttiğiniz bakış açınız, oybirliğiyle desteklenmekten uzaktır ama önemli olan, tartışmanın açılmakta oluşudur. Biz de birkaç görüş belirterek bu tartışmaya katkıda bulunmak istiyoruz.

Avrupa kıtasının bölünmesine ilişkin olarak belirttiğiniz görüşlerinizde, bağımsız ve demokratik bir Avrupa'nın kurulmasının, insanların kendi kaderlerini kendi ellerine almaları anlamına geleceğini; NATO ve Varşova Paktı'nın dağılması ve Avrupa'ya yerleştirilmiş ya da Avrupa'ya yöneltilmiş bütün nükleer silahların sökülmesi ve ABD ve Sovyet birliklerinin kendi müttefiklerinin topraklarından çekilmesi anlamına geleceğini duyurmaktasınız. Böyle bir bakışla tam bir uyum için-

deyiz. Bu bakış, aslında hem Batı hem de Doğu'daki barış hareketlerince ileri sürülen birçok talebi kapsamaktadır. Ayrıca, birer emperyalist güç olduklarından Fransa ve İngiltere'nin de nükleer silahlardan arındırılması buna ilâve edilmelidir diyoruz.

Ayrıldığımız nokta ise, tam da bu amaçlara ulaşmak için öne sürdüğünüz yollardır. Bunun da, on yıl önce Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nca (CSCE) kabul edilen Helsinki Anlaşması'na verdiğiniz önemle bağlantısı var. Bunda, eşit taraflarca onaylanmış bir «Avrupa ve Euro-Amerikan işbirliği programı» gibi birşey görmektesiniz. Sizin bakışınıza göre, anlaşmaya imza koyan devletlerin eşitliği ve bağımsızlığı, doğal olarak Avrupa'nın birleşmesine yolu açacaktır. Böylesi iddialar karşısında ne düşüneceğimizi bilemiyoruz. Demokratik Alman Cumhuriyeti, Polonya, Çekoslovakya gibi devletlerin SSCB'yle eşit olduğuna gerçekten de inanıyor musunuz? Bu ülkeler ister Anlaşma'dan önce ya da sonra olsun, Sovyet vesayeti altında olmaktan hiç çıkmışlar mıdır? Bunlar Moskova'nın emirlerini daima kabul etmiş değiller midir? Ve böyle bir belgenin şurasına ya da burasına bir paragraf eklemenin, Belçika ya da Hollanda'yı, NATO politikasını belirlemede ABD ile eşit kılabileceğine gerçekten de inanıyor musunuz? ABD emperyalizminin, Cruise ve Pershing füzelerinin kendi ülkelerine yerleştirilmesine gösterilen kitlesel tepkiden korkan Avrupa hükümetlerinin yükselttiği itirazları bir kenara atmasına olanak veren bir ekonomik ve askerî güçler dengesine sahip olduğu açık değil midir?

Avrupa'daki barış hareketlerinin, Helsinki'de Avrupa devletlerince verilen söz ve bağlılıkları ele alıp sorun edinmemiş olmalarının bir utanç vesilesi olduğunu söylüyorsunuz ve bu arada bu anlaşmanın, sizce, sıradan vatandaşlara, kendi hükümetleri üzerinde bir denetim ve kıta çapında olumlu değişiklikler getirecek çözümler bulma fırsatı verdiğini ısrarla belirtiyorsunuz. Kararlar'ın Çekoslovakya ve diğer Doğu ülkelerine ayrılan bölümüne de aynı değeri vereceğinizi varsayarak size

hakaret etmeyeceğizdir. Ama Batı'yla ilgili olarak durumun farklı olduğunu ve bu belgenin barış ve demokrasi yolunda bir adım olarak kullanılmasının mümkün olması gerektiğini düşünüyor gibisiniz. Son birkaç ayın ve son birkaç yılın olayları, sizin iyimserliğinizi boşa çıkartmaktadır.

Hükümetlerden Ne Bekleyebiliriz?

Örneğin Hollanda'daki barış hareketi, kendi ülkelerine nükleer silahların yerleştirilmesine karşı bir referandum örgütleyerek demokrasinin geleneksel aygıtını kullanmaya karar verdi. Böylece 3.700.000 imza topladılar. Bu sayı, Solidarnosc'un 1980-81'de Polonya'daki toplumsal ağırlığına eşdeğerdir. Bununla birlikte, bu olay, Hollanda hükümetini, son anda, NATO güçlerinin arzularına uymaktan ve kendilerini seçen halkın arzusu hilafına füzeleri yerleştirmekten alıkoymadı.

Krakov'daki «Özgürlük ve Barış» adlı Polonyalı grup 1985 Mart'ında yayınladığı bir bildiride şunları söylüyordu: «Mevcut devlet sistemi baskı uyguladığı, kendi ideolojisini dayattığı ya da bireylere kendi özgür iradeleri tanınmadığı, her türlü insiyatifin yasaklandığı, bütün geleneksel özgürlüklerin tanınmadığı bir yerde barış olamaz.» Bu doğrudur ama Hollanda gibi bir ülkede de, yani böylesi özgürlüklerin temelde varolduğu bu ülkede barış beklentileri yine de daha parlak değildir ve iktidardakiler istediklerini yapmaktadırlar. Ve bu barışçılar çok olduklarında, bazı hükümetler, Greenpeace olayında olduğu gibi, bomba koymak üzere özel ajanlar kullanacak kadar ileri de gitmektedirler. Bir büyük gücün askeri politikasını uygulayan Fransız hükümeti, Büyük Okyanus'ta nükleer denemeler programını izleyip bunu dünya basın-yayını aracılığıyla sergilemek amacı taşıyan ekolojistlerle dolu bir gemiyi batırmakla devlet terörüne başvurmaktan başka birşey yapmıyordu.

Bütün bunların ışığında, bu hükümetlerin barışı getirecek somut önlemler almasını nasıl bekleyebiliriz?

Sizin metniniz yalnızca sizin Helsinki Anlaşması'na yüklediğiniz önemi değil, genel olarak devletler arasındaki anlaşmalara ve özel olarak NATO ve Varşova Paktı ülkeleri arasındaki görüşmelere de yüklediğiniz önemi vurgulamaktadır. Sizinle bu bakımdan aynı fikirde olamayız ve gerek Polonya'lı gerekse Doğu Alman yoldaşların sizin Çağrı'nıza verdikleri yanıtlarda ifade edilen şüpheciliği paylaştığımızı gizleyemeyiz. Son Cenevre görüşmeleri bir kere daha bol yaygaranın varlığını göstermemiş midir? Bir saldırı politikası izlemek ve dünyanın dört bucağında kendi hakimiyetini dayatmak kararlılığını açıkça göstermiş olan ABD emperyalizminden hiçbir şey beklenmemeliydi. ABD silahlanma yarışını sürdürmeye, özellikle de, Stratejik Savunma Girişimi (SDI-Yıldız Savaşları) programını başlatmakla bölgede nükleer silahların varlığını sürdürmeye kararlıdır.

Gorbaçov'un Cenevre'de ortaya koyduğu önerilerin SSCB'nin askeri politikasında radikal bir değişikliği temsil ettiği söylenemez. Sovyetlerin kendi ülkelerinin ekonomisine dayanılmaz bir gerilim getiren silahlanma yarışına ve herşeyden çok da Yıldız Savaşları'na dur demek kaygısında oldukları doğrudur. Ama bundan, önderlerinin, savunma sistemlerinin sınırlandırılması üzerine yaptıkları konuşmaların diplomasiden öte birşey olduğu ya da silahların denetimi görüşmelerinde yeni bir çığır açacağı sonucunu çıkarmak, fazlasıyla ileri gitmektir.

Bunun kanıtı, nükleer depoların azaltılması cömertçe önerisinin yanısıra, ABD'nin Yıldız Savaşları'na bir son vermemesi halinde stratejik nükleer silahların üretimine herhangi bir sınırlama getirilebileceğini düşünmenin yararsız olacağı gibi ince örtülü bir tehdidin eşlik etmesiydi. Bu, Batı'daki barış hareketlerince öne sürülen tek taraflı nükleer silahsızlanma taleplerinden bir hayli uzaktır. Bu taleplerin karşılanması ise, ne denli sınırlı olursa olsun, silahsızlanma ve barış doğrultusunda bir adım olacaktır. Eğer Gorbaçov gerçekten de bu yoldan ilerleseydi, bu, kendi hükümetlerini silahsız-

lanma yönünde adımlar atmaya zorlamak mücadelesinde Batı'daki barış eylemcilerine yardımcı olabilirdi.

Avrupa'da Statükoyu Nasıl Değiştirmeli?

Ama durum bu değildi, çünkü Moskova (Washington'dan öte) Yalta ile kurulan ve Helsinki Anlaşması'yla pekiştirilen statükoyu bozmaya hiç niyetli değildir. Bu öyle bir statükodur ki başlıca güçlerden herbirinin uluslararası düzeyde kendi politikasını izlemesine olanak vermekte ve SSCB'nin payına, hem kendi etki alanındaki ülkeleri denetlemek hem de herhangi bir isyan olasılığını daha iyi bastıracak askeri birliklerin ve silahların varlığına dayanarak o muazzam Sovyetler Birliği devletindeki halkları hakimiyet altında tutmak olanağı da vermektedir. Bu nedenle Helsinki Anlaşması ölü doğmuş bir mektup olarak kalmıştır. Size, yani çoğu yurttaşlarınızın duyduğu şeyleri sırf yüksek sesle söylemekten ötürü horlanan, yalıtlanan, saldırıya uğrayıp mahkûm edilen sizlere, bu anlaşmaya imza koyanların demokrasiye saygı konusundaki yükümlülüklerinin, bunların yazılmış olduğu kâğıt kadar değer taşımadığını öğretmek durumunda değiliz. Ama aynı şey, Batı'da çalışma hakkı ya da herkes için ekonomik eşitlik vaadleriyle ilgili olarak geçerlidir. NATO'ya bağlı ülkelerde on milyonlarca işsiz insan, kendi hükümetlerinin militarist politikasının bedelini gayet iyi anlayabilecek bir durumdadır. Çünkü bu hükümetler daha çok tereyağı ya da top üretmek, toplumsal politikalara mı silah programlarına mı daha çok para harcamak arasında seçim yapmak zorunda olduklarında, seçtikleri daima top ve silahtır.

Ama herşeye rağmen Helsinki Anlaşması'nın ortaya koyduğu bir dizi hedefin gerçekleştirilmesi için mücadele etmenin önemli olduğu ve çağrıda ifade ettiğiniz üzere, nükleer silahlardan arındırılmış bölgelerin kurulmasını hedefleyen ve de farklı ülkelerdeki gruplar, örgütler ve bireyler arasında farklı türden ilişkileri ve

diyaloğu teşvik edecek olan girişimlerin oluşturulmasında hükümetlerin samimi olması konusunda hemfikiriz. Bu konuda tümüyle arkanızdayız. Ama şuna inanıyoruz ki, bizim gibi sizin de Avrupa'da görmek istediğiniz politik değişimler, ilk elde, mevcut hükümetlerin politikasına karşı mücadele edebilecek toplumsal kitle hareketlerine bağlanmalıdır ve bu değişimler, Avrupa'nın her iki bölümünde, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasına ve toplumsallaştırılmasına dayalı demokratik, barışçı, özyönetimli toplumların kurulmasına bağlı olacaktır. Bir başka deyişle, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden imzalı metinleriyle tartışmaya katkıda bulunanların işaret ettikleri gibi, gerekli olan şey, politik iktidarın gerçekten de işçilerin elinde olacağı bir demokratik sosyalizm biçimidir. Sizler bu konuda Çağrı'nızda hiçbir şey söylemiyorsunuz. Bizler açısından, sizin öne sürdüğünüz hedeflerin gerçekleşmesi, Batı'da olduğu gibi kâr için işleyen bir toplumda ya da Doğu'da olduğu gibi üretim araçlarını tekelinde tutan bir azınlığın hakimiyetindeki bir toplumda mümkün değildir. Birleşik ve demokratik bir Avrupa'nın varlığı, toplumsal güçler dengesinde radikal değişmelere yol açacak bütün toplumsal hareketlerin ve barış hareketlerinin kararlılığına bağlıdır. Bu, mevcut hükümetlerin kendi aralarında alıp verebilecekleri anlaşmalara bağlı değildir.

Bu konulardaki tartışmanın eşitlik, toplumsal adalet ve demokrasi için, barış hareketi için mücadeleye katılan bütün herkesin arasında sürebilmesini umut ediyoruz.

Barış Mücadelesi ve İşçilerin Gücü

Aşağıdaki yazı, Polonya'daki antibürokratik muhalefetin yayın organı olan **Przelom'un** 2. sayısında yayınlanmıştır.

⁂

Zamanımızda ücretli emeğin kurtuluşu mücadelesi barış mücadelesi ile birlikte olmadan sürdürülemez. Tekelci burjuvazi ile totaliter bürokrasinin ellerindeki askerî yıkım araçları bunlara gezegenimizdeki her canlıyı birkaç kez öldürebilme, yeryüzündeki tüm gelişmiş ve ara hayat biçimlerini mahvetme gücü vermektedir.

Bu nedenle, sanayi işçilerinin ve tüm ücretli emekçilerin bireysel, toplumsal ve ulusal kurtuluşları uğruna mücadelenin ve bu mücadele vasıtasıyla sürdürülen tüm insanlığın ilerleme ve kalkınma mücadelesine, toplu katliam hazırlıklarına ve böyle bir muhtemel uygulamaya karşı verilecek mücadelenin eşlik etmesi gerekmektedir. İlerleme mücadelesi ile barış mücadelesi özdeşleşmişlerdir.

Toplumlar içinde çatışmanın varolduğu ve dünyanın paylaşılması üzerine çatışmanın varolduğu koşullarda, jeopolitik blokların rekabeti nedeniyle yeryüzünün bir dünya savaşının tam kıyısında bulunduğu koşullar altında dünyada gerçek — yani kalıcı — barışın ve güvenliğin kurulabileceğinin mümkün olduğunu düşünmek bir hayaldir ve öyle kalacaktır. Tek tek uluslar içinde ve uluslararası ilişkilerde anlaşmazlıkları sürdür-

mede çıkarı olan toplumsal ve politik güçler varolduğu sürece barış tehdit altında olacaktır. Bu, aslında, ekonomik ve politik gücü tekellerine almış olan ve sömürüyü ve baskıyı sürdüren ve buna uygun olarak da savaşı tahrik eden ve başlatmaya hazır olan sınıfların ya da grupların çıkarlarının doğasından gelmektedir.

Batı'da Amerika Birleşik Devletleri ile Doğu'da Kremlin'in hakim olduğu benzer yapı arasındaki anlık güçler dengesi, yalnızca kararsız ve sallantılı bir geçici anlaşmadır. Savaşı kışkırtmaları ve başlatmaları mümkün olan grupların, gerek Doğu'da gerekse Batı'da toplumsal hayattan kesin bir şekilde dışlanmaları halinde ancak, gerçek barış garanti edilebilir. Bu barışa giden yol temel olarak devrimci mücadeleden ve aynı ölçüde bugün, silahlanma yarışı, savaş psikozu, ya da halklar arasında düşmanlığın yayılması gibi Soğuk Savaş süreçleri ile mücadele etme sürecinden geçmektedir.

III. Dünya Savaşının tek gerçek ve genel alternatifi Batı ve Güney'de sermayenin hakimiyeti ile Doğu'daki nomenklatura (bürokrasi) hükümetlerini yıkacak uluslararası, dünya çapında devrimdir. Bugün bu amaca hizmet etmenin yolu, silah sarmalını sınırlandırmak, uluslararası detant, toplumun sömürücü ve diktatörlük rejimlerini sınırlandırabilmesi için mücadele etmektir. Günümüzde özellikle burada, Avrupa'da, devrimci işçi hareketinin temel acil görevi gerçekten de budur.

Barışın bugünkü konumunu korumak ve savaşı başlatma tehditlerinde bulunan eğilimlerin barışı yıkmasını engellemek, devrimci solun, en geniş anlamda, tarihî ve insanlık görevidir. Devrimden sonra yapılacak dönüşümlere dayalı gerçek ve kalıcı bir barış stratejik hedefini gözden kaybetmeden, bugün savaşı kışkırtan güçleri ve durumları ortadan kaldırmak için verilen mücadeleye katılmak şarttır.

Tıpkı özgürlük, toplumsal ve ulusal eşitlik mücadelesinin aynı zamanda kalıcı bir barış için verilen mücadele olması gibi, barış için, hakim sınıfların ve tabakaların ulusal anlaşmazlıklar çıkarmasını ve bu şekilde

sınıf mücadelelerini baltalamalarını engellemek için verilen mücadele emeğin devrimci kurtuluşuna katkıda bulunan bir unsurdur.

Barış devrimin hizmetinde, devrim barışın hizmetinde — sloganımız budur.

Batılı emperyalist çevrelerin Soğuk Savaş şantajı baskılarına boyun eğmemeli ya da Doğudaki bürokratik rejimlerin barış konusundaki yapmacık bildirilerine aldanmamalıyız. Polonya'da barış hareketi, Polonya Halk Cumhuriyeti ile Kremlin'in gerçekte işçi sınıfı aleyhtarı ve militarist yüzlerini saklamak istedikleri bir maskaralık, bir dış görünüştür.

Örneğin, Ogolnopolski Komitet Obroncow Pokoju (Barış Savunucuları Polonya Genel Komitesi)nin başında Josef Cyrankiewicz gibileri var. Cyrankiewicz, zamanın Polonya Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı olarak, 1956'da işçilere yapılan baskının, öğrencilere yapılan baskının ve 1968'de Çekoslovakya'nın işgaline Polonya birliklerinin katılmasının ve nihayet 1970 Aralığında Baltık Kıyısı işçilerinin katlinin sorumluluğunu paylaşmaktadır. Polonya işçi sınıfının bu celladının ve Kremlin'in güvenilir yardakçısının birdenbire kendini barış güvercinine dönüştürmesine kimse inanmamaktadır.

Ancak Polonya'da, diğer Doğu Avrupa ülkelerinde ve SSCB'de bu tür propagandacı yönlendirmelerden dolayı barışın korunması teması bu ülke toplumlarının gözünde bir bütün halde ve yanlış bir şekilde rejimlerin politikası ile özdeşleştirilmiştir ve bu nedenle hiç popüler değildir. Bu durum kuşkusuz, en kısa zamanda değiştirilmelidir. Ve bu ancak hem tekelci burjuvazinin militarist politikasına hem de totaliter bürokrasiye karşı çıkan bağımsız, gerçek barış hareketleri tarafından gerçekleştirilebilir.

Bu nedenle, bağımsız gerçek bir barış hareketi kurmak için yapılan çalışmalara ve verilen mücadeleye katılacağımızı bildiririz ve Polonya'daki antibürokratik muhalefetteki tüm güçlere — nükleer savaş başlıklarını ve kitle yıkım silahlarını, Batı'nın mı yoksa Doğu'nun mu

elinde olmasına göre «iyi» ve «kötü» diye ayırmıyanlar — aynı şeyi yapmaları çağrısında bulunuyoruz.

Kesinlikle ve çekincesiz olarak desteklediğimiz «Kahrolsun ABD'nin ve emperyalizmin militarist politikası» sloganına «Kahrolsun Kremlin'in ve totaliterizmin militarist politikası» bütünleyici sloganını ekliyoruz.

Barış mücadelesinde uluslararası dayanışma çağrısında bulunuyoruz!

Komisja Wykonawcza Porozumienia
Prasowego Opozycji Robotniczej
(İşçi Muhalefeti Basın İttifakı
Yürütme Komitesi)
Czestochowa, Temmuz 1985

Nükleer Savaş ve Sosyalizm

"Bir kere, nükleer bir dünya savaşı, sınıfsız toplum projesi için biriken koşulları yok edecektir. Sınıfsız bir toplum kurmak için önemli ölçüde insan ve teknik kaynağa ihtiyaç vardır ve nükleer küllerin içinden sosyalizm değil, böceklerden ve otlardan oluşan çarpık bir doğa, ya da "en iyi durum" senaryosuna göre barbar bir insan "toplumu" çıkacaktır ki, kıyametten kurtulabilenler ancak çetin, yüzyıllar sürecek bir süreç sonucu ilerleyebileceklerdir. Bu katı gerçekten zorunlu olarak çıkan sonuç, işçilerin ve devrimcilerin stratejik hedefinin dünya nükleer savaşını engellemek olduğudur -her ne anlama gelecekse- kazanmak değil."

(E. Mandel)

* * *

"Nükleer kıyamet tehdidine karşı mücadele, nükleer silahlanma yarışını durdurmak ya da tüm nükleer silahları yoketmek, yasaklamak konusunda en küçük bir eğilim bile göstermemiş olan hükümetlerin ellerine bırakılmayacak kadar hayatidir... Nükleer silahsızlanma sorunu diplomatik konferans masalarında değil, sokaklarda ve fabrikalarda çözülecektir. Ve bu çözüm, bir mucize sonucu dünya halklarının birdenbire birlikte hareket etmeye karar verecekleri günü bekleyerek değil, ancak her halkın kendi hükümetini ve kendi nükleer silah üreticileri ve tüccarlarını karşılarına almakla başlayabilir."

(E. Mandel)

* * *

"III. Dünya Savaşının tek gerçek ve genel alternatifi Batı ve Güney'de sermayenin hakimiyeti ile Doğu'daki nomenklatura (bürokrasi) hükümetlerini yıkacak uluslararası, dünya çapında devrimdir. Bugün bu amaca hizmet etmenin yolu, silah sarmalını sınırlandırmak, uluslararası detant, toplumun sömürücü ve diktatörlük rejimlerini sınırlandırabilmesi için mücadele etmektir."

(PROR, Polonya)

KDV dahil
945